

Filatures Noguera S.A: Abans, ara i després

PROPOSTES DE FUTUR

HILATURAS NOGUERA S.A.

Abans, ara i després

ÍNDEX

1. Presentació.....	5
2. Introducció.....	6
3. Can Noguera: orígens i antecedents.....	7
3.1. Evolució de la indústria tèxtil catalana.....	7
3.2. Seguiment industrial dels Noguera fins a la seva arribada a Ripoll.....	10
3.3. Evolució de la fàbrica dels Noguera.....	12
3.4. Can Noguera respecte a la resta d'indústries tèxtils del Ripollès en relació al nombre de pues.....	21
3.5. Maquinària utilitzada en la fàbrica.....	23
3.6. Colònia Noguera.....	26
4. Situació actual de l'empresa.....	30
4.1. Estat actual de les instal·lacions.....	30
4.2. Recorregut per l'interior de la fàbrica.....	32
4.3. Exteriors de la fàbrica.....	42
4.4. Béns Protegits de Can Noguera.....	45

4.5. Pla d'ordenació urbanístic (1984).....	47
5. Perspectives de futur.....	48
5.1. Plànols.....	48
5.2. Propostes de futur.....	49
5.2.1. Projecte tèxtil.....	51
5.2.2. Projecte museístic.....	52
5.2.3. Projecte d'aprofitament per activitats industrials.....	56
A) Locals per a mitjans empresaris.....	56
B) Locals per a petits usuaris.....	58
5.2.4. Projecte d'aprofitament energètic	64
5.3. Actuacions generals.....	69
5.4. Els treballadors.....	71
5.5. Beneficis.....	72
6. Conclusió i opinió personal.....	73
7. Glossari.....	76
8. Llegenda.....	78

9. Bibliografia.....	79
10. Annex.....	80
10.1. Entrevistes.....	80
10.2. Enquesta.....	80
10.3. Plànols proporcionats per l'Ajuntament de Ripoll.....	80

1. PRESENTACIÓ

És difícil triar correctament un treball amb el que hauràs de conviure durant una bona temporada. Comences a pensar temes que et puguin fer volar la imaginació o senzillament que t'interessin per alguna raó i, tot i que dubtes en cada pas que fas, arriba el dia que tens una idea clara.

Aquesta idea és La Colònia Noguera, una fàbrica tèxtil situada als afores de la meva vila. N'havia sentit a parlar pels de casa, però en sabia poca cosa. Llavors la curiositat va activar els meus instints d'espia i vaig prendre una decisió, aquell seria el meu treball de recerca.

Per començar a buscar informació necessitava plantejar-me algunes preguntes inicials: D'on venia el nom? Qui eren els Noguera? La de Ripoll era l'única fàbrica que dirigien? Quan va ser fundada? Quin és el seu rendiment actual? I, fins i tot, pensar propostes futures per a desenvolupar en el que queda d'aquella fàbrica.

Però, les coses no han estat tan fàcils, els meus primers passos per obtenir respostes resulten complicats ja que les fonts d'informació són escasses. No és només cercar sinó també descobrir, prendre decisions fermes i fer troballes més enllà del què els llibres i altres fonts et puguin aportar, així que aquí en teniu el resultat.

2. INTRODUCCIÓ

La família Noguera constituïa la força i l'esperit de la indústria tèxtil catalana. Els Noguera iniciaren una sèrie d'empreses cotoneres de caire familiar a Prats de Lluçanès i no serà fins al 1887 quan s'inaugurà la fàbrica situada a la Comtal Vila de Ripoll.

La notícia de la creació de la nova fàbrica tèxtil al Ripollès es donà a conèixer a través del diari "El Jueves" que en el seu número 14, del dia 26-05-1887, publicà: <<Ha arribat la maquinària que ha d'emplaçar-se en la nova fàbrica que els Senyors Noguera, pare i fill, alcen a la ctra. de Ribes, a 2km, sortint de la nostra població>> (Traducció del castellà).

És trist comprovar que el que havia estat una indústria potent i amb quantitat de beneficis hagi deixat de ser viable i estigui desapareixent per moments. Tot i que "Filatures Noguera, S.A." encara es manté en peu, no és gràcies al que poden extreure de la part tèxtil sinó que la majoria de beneficis provenen de l'aprofitament del riu Freser com a font d'energia hidràulica.

El futur d'aquesta fàbrica solament com a indústria tèxtil és difícil d'imaginar, ja que no resultaria rendible econòmicament; però, si pensem en altres camps de desenvolupament potser el futur és més palpable, tot i que això no assegura que les inversions monetàries que cal realitzar en les instal·lacions no siguin elevades.

Un cop situats en el tema, ara sí que ha arribat el moment d'endinsar-nos en el món de la família Noguera i de la seva fàbrica de filats de Ripoll.

3. CAN NOGUERA: ORÍGENS I ANTECEDENTS

Ripoll a causa de la seva proximitat als rius sempre va ser un punt de concentració d'activitats fabrils com el tèxtil. Fins a quin punt Can Noguera es va arrelar a les terres Ripolleses i va donar activitat al poble de Ripoll és el que intentarem saber en els apartats següents.

3.1. EVOLUCIÓ DE LA INDÚSTRIA TÈXTIL CATALANA

Abans d'entrar en el que seria el treball de camp cal primer tenir una visió general del que ha estat la indústria tèxtil centrada a Catalunya.

L'Enciclopèdia Catalana ens diu sobre la paraula tèxtil: “L'indústria tèxtil inclou les indústries dels filats, dels teixits, de la confecció, dels acabats i dels aprests. Segurament que la primera tècnica tèxtil fou el trenat a mà. Cada poble començà a teixir amb la fibra que li proporcionava el medi, fos animal o vegetal.”

Durant l'època medieval i entre els s. XV i XVII la indústria tèxtil catalana estava fonamentada principalment en la llana. Tot i que la seda també fou introduïda a Barcelona, el s. XV, aquesta no tingué tanta requesta, ja que, pel seu preu elevat només podia ser utilitzada per gent d'alt nivell social. Altres indústries secundàries foren les que tractaren amb lli, cotó i cànem. Però, aquestes no tingueren mai l'envergadura de la draperia (indústria de la llana). Els bons resultats que aportaren les indústries tèxtils i altres fets governamentals van permetre a Catalunya tenir un potent creixement econòmic.

Però, amb l'arribada de Felip V, com a nou monarca, les bones sensacions es trencaren i les garanties de continuar amb el creixement s'esfumaren, fet que

va provocar la decadència lenta de les manufactures llaneres. Les altres manufactures resistiren millor els inconvenients de la postguerra, del 1714 endavant, així que gràcies a aquestes es va poder produir l'èxit de la indústria tèxtil a la segona meitat del s. XVIII, especialment en els rams del cotó i la seda impulsant els avenços tècnics.

Fou el regnat de Carles III, successor de Felip V, el més favorable per la indústria tèxtil catalana, però la situació es va deteriorar progressivament a causa de les guerres internacionals dels darrers anys del regnat.

Després d'una d'aquestes guerres, concretament de la "Guerra del Francès" (1815), es va intentar restablir l'equilibri. Es va persistir en l'especialització en sedes a Barcelona, Manresa i Reus i es va crear el triangle llaner Sabadell-Terrassa-Barcelona. S'estancaren les filatures de lli i cànem i es dinamitzaren les empreses cotoneres. Al 1830 aproximadament s'iniciaren millores tècniques i comercials.

Centrant-nos en el cotó, que és el teixit que utilitza la fàbrica Noguera, cal dir que l'any 1842 se li assignaren 1.298.000 puntes i 28.200 telers que donaven feina a 97.400 treballadors.

La zona del litoral era la preferida a l'hora de fer teixits perquè el carbó hi arribava amb facilitat mentre que preferien filats, les ciutats tradicionals que vorejaven rius com el Llobregat, el Ter, el Fluvià i els seus afluents. A l'any 1850 la indústria cotonera catalana se situa en el tercer lloc del rànquing mundial d'empreses cotoneres.

El 1885 les fàbriques ja disposaven d'electricitat, fet que els permetia una localització lliure, que va acabar creant una sobreproducció a l'inici del s. XX, agreujada per altres fets (pèrdua de les colònies ultramarines, les fabuloses importacions, la crisi del EUA al 1929, la Guerra Civil de 1936-1939, ...). Aquesta situació provocarà una forta crisi i estancament de la indústria tèxtil. Fet que va donar lloc a que la indústria cotonera perdés més de la meitat dels seus treballadors.

Tot i que, als anys 80, la indústria tèxtil en els Països Catalans encara tenia 240.000 treballadors que representaven un 65,5% de l'ocupació tèxtil Espanyola; amb els anys les importacions de països a on la mà d'obra és més barata, i per tant, els teixits es compren a preus més econòmics, han fet desaparèixer en gran quantitat el nombre de fàbriques tèxtils de Catalunya, centralitzant el mercat i la indústria en països com l'Índia o Xina en què disposen d'una economia altament competitiva gràcies a la seva capacitat per a accedir a recursos naturals i humans d'una manera més barata.

3.2. SEGUIMENT INDUSTRIAL DELS NOGUERA FINS LA SEVA

ARRIBADA A RIPOLL

Els Noguera apareixen en el món industrial en la primera Exposició Tèxtil a Barcelona l'any 1844, en la qual hi trobem tres Noguera: Noguera i Pujol, Joan Noguera i Manuel Noguera; tots tres amb fàbriques, que utilitzaven el teixit cru de cotó, situades a Prats de Lluçanès.

Van passar sis anys i el nombre de Noguera a Prats va augmentar, l'any 1850 ja no eren tres Noguera sinó quatre: Ramon, Josep, Joan i Manuel. Segurament eren parents però resulta difícil aclarir-ne el parentiu.

Uns anys més tard, exactament vuitanta-quatre (1934), a Prats tornen a haver-hi quatre empreses cotoneres que porten el nom de Noguera: Climent, Josep, Manuel i viuda i fills de Manuel Noguera.

Centrem-nos ja en el Noguera que més ens interessa, ja que fou el que va continuar en el negoci i el que ens durà a la inauguració de la nostra fàbrica.

Manuel Noguera i Fumaña era teixidor d'ofici, el 1831 es casà amb Teresa Senties i Casadesús amb la qual tingué dos fills: Joan i Climent.

Es comenta que per tal de poder tirar la fàbrica endavant Manuel va rebre l'ajuda de Josep Viladomiu (que podria haver estat el germà de

Tomàs Viladomiu, fundador de la Colònia que porta el seu nom a Gironella).

Colònia de Tomàs Viladomiu

Manuel Noguera és considerat el més important dels tretze teixidors que hi ha a Prats, Noguera i altres.

Quan va morir i al ser una empresa familiar, fou substituït pel seu fill gran, Joan Noguera i Senties, però aquest morí molt jove. Així que es va produir una separació de negocis dintre de la família: Manuel Noguera i Jordà (nét del fundador) va continuar l'empresa de Prats, mentre que Climent Noguera i el seus fills anaren a buscar la força hidràulica a Ripoll.

Als pocs anys Climent fou substituït pels seus dos fills Alejandro i José Noguera i així successivament, fins arribar a Lluís Noguera i germans, actuals propietaris de la fàbrica de Ripoll.

Fàbrica Noguera de Ripoll

3.3. EVOLUCIÓ DE LA FÀBRICA DELS NOGUERA

Recordem que Climent Noguera Senties i els seus fills anaren cap a Ripoll per tal d'establir una fàbrica tèxtil ajudada energèticament pel riu. Ripoll era i és una zona de confluència de dos rius, el Ter i el Freser, dels quals el Freser va resultar i resulta de molta utilitat als Noguera.

Climent Noguera va comprar els terrenys situats als afores del nucli de Ripoll, antigament Parròquia de Ripoll, cap als volts del 1885 any en el que també se'ls va atorgar la primera concessió d'aigua, a través de l'Aqüeducte de Noguera, a <<NOGUERA, PADRE E HIJO>>, primer nom de la fàbrica. Climent va poder iniciar l'edificació de la fàbrica i el condicionament dels salts d'aigua; volia crear una fàbrica de filatura de cotó cru. Durant la seva època al capdavant de la fàbrica aquesta va rebre dos noms més: <<CLEMENTE NOGUERA SENTIAS>> i <<CLEMENTE NOGUERA E HIJOS>>.

Però Climent Noguera va morir al poc temps d'iniciar les obres, així que els seus fills, Josep i Alejandro Noguera Prats, que ja havien crescut en el negoci, agafaren les rendes de la fàbrica que es va reanomenar <<HIJOS DE CLEMENTE NOGUERA>>.

El 8 de setembre de 1887 es va publicar al diari, "El Jueves", que la futura inauguració de la Fàbrica Noguera seria la setmana següent. Tot i que va ser així, la fàbrica Noguera es va inaugurar oficialment el 1889, any en què es va aconseguir la llicència fiscal.

Als seus inicis la fàbrica comptava amb un total de 3000 pues.

Pels volts de 1894 la fàbrica es va trobar sotmesa a la primera vaga de treballadors, juntament amb la resta d'empreses de la comarca del Ripollès i també de Catalunya, motivada pels sous, que eren considerats precaris (7 o 8 pessetes / setmanalment). Tot i que la vaga no va durar molt temps, aquest fet es va anar repetint en nombroses vegades durant aquesta època, com a protesta dels treballadors per defensar els seus drets. Les vagues van quedar estancades a l'estiu, així que es va poder reprendre el treball, tot i que tantes aturades i l'augment de competència en la comarca va fer que a finals d'any l'estat de ptes fos el mateix que teníem als inicis de la industrialització a Can Noguera.

Després d'aquesta mala època, es va aconseguir un gran creixement en el món tèxtil de la comarca, així que en la contribució industrial de 1899-1900 el nombre de ptes es va veure augmentat fins a 4520 i s'hi van afegir un grup de 26 telers.

Tot i que l'Ajuntament es va encarregar d'adoptar mesures socials que preservessin els drets dels treballadors, semblava que la tranquil·litat no aconseguia apoderar-se de les fàbriques i les vagues reapareixien. Així que el 28 de Febrer de 1901 es van col·locar uns avisos a les portes de les fàbriques tèxtils que anunciaven l'atur general, fet que va provocar noves protestes a mans dels obrers.

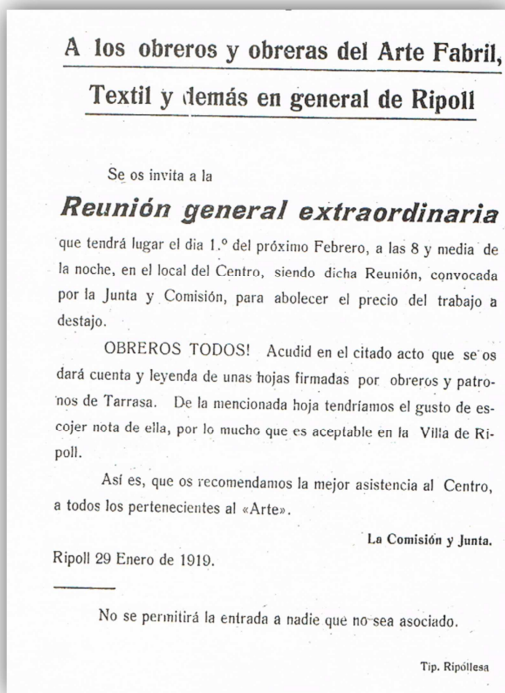
Els anys que van venir a continuació d'aquests fets van ser més tranquils, així que en la contribució industrial de 1906 consta que la fàbrica gaudia de 4300 ptes, 82 telers i 1 màquina aprest.

Dos anys més tard, els germans Noguera, per tal de poder augmentar la força motriu de la que disposaven, van edificar el Canal de Noguera, adquirint així un nou salt d'aigua que afegit als dos ja existents, va fer que el rendiment es multipliqués considerablement.

Cada any les fàbriques rebien la visita de l'inspector, el qual s'encarregava de comprovar que les instal·lacions i el tracte amb el treballador fos l'adequat. A més a més, el novembre de 1912, les fàbriques ripolleses també van ser supervisades per la Junta Local de Reformes Socials, encarregada de determinar si les fàbriques complien les lleis i tenien tots els permisos.

Els Noguera igual que la resta d'industrials de la comarca, es van adonar que tot i les promeses de millora per part de les autoritats corresponents, les comunicacions amb la resta de Catalunya continuaven sent precàries, així que l'any 1917, després d'una reunió entre tots els fabricants tèxtils, van transmetre un telegrama al President del Consell de Ministres, en el qual tornaven a protestar pel mal servei en el transport per ferrocarril.

No és difícil d'imaginar que després d'una època de tranquil·litat i de reformes socials pausades, l'any 1919, el malestar dels treballadors va reparèixer i amb ell les vagues.

Les autoritats, en veure la manca d'acord que hi havia entre treballadors i patrons, van intentar, de la millor manera possible posar pau, mirant de no beneficiar a uns més que els altres.

Fulletó per la convocatòria d'una reunió extraordinària de treballadors

Però, el fet que no s'apropessin les relacions entre obrers i patrons va

produir que el dia 8 de novembre de 1919 fos declarat el "locaut" (acomiadament de tots els treballadors). En veure que el seu lloc de treball perillava, els treballadors van decidir reintegrar-se als seus llocs de feina.

Un cop la fabricació de filats ja estava totalment consolidada i funcionava en perfectes condicions, l'any 1920, els dos germans Noguera van creure que era necessari fer un altre canvi de nom, per tal d'aclarir quin era el producte que ells oferien, així que es van anomenar <<HILATURAS NOGUERA, JOSÉ NOGUERA PRAT>>.

Pel volts de 1926 Can Noguera va arribar als seus dies de màxima esplendor; en la Delegació Règia del Treball hi consten un total de 17 màquines de filar que contenien un total de 8.452 pues. Va esdevenir la tercera empresa amb més pues de la comarca, fet significatiu del creixement.

L'any 1934, abans de la Guerra Civil Espanyola, els dos germans Noguera van decidir reanomenar la fàbrica com <<HILATURAS NOGUERA S.A.>> amb els dos germans com accionistes.

INDUSTRIAS LOCALES	NÚM. DE OBREROS QUE TRABAJAN			NÚM. DE OBREROS PARADOS			SALARIO SEMANAL QUE PERCIPIAN ANTES DEL PARO			JORNADA SEMANAL QUE PERCIPIAN LOS QUE TRABAJAN ACTUALMENTE			JORNADA SEMANAL QUE TRABAJABAN ANTES DE LA CRISIS			JORNADA SEMANAL QUE TRABAJAN EN LA ACTUALIDAD			¿SE CORRE A LOS PARADOS?	CAUSAS DEL PARO
	Hombres	Mujeres	Jóvenes	Hombres	Mujeres	Jóvenes	Plas.	Plas.	Plas.	Hombres	Mujeres	Jóvenes	Hombres	Mujeres	Jóvenes	Hombres	Mujeres	Jóvenes		
							Plas.	Plas.	Plas.	Plas.	Plas.	Plas.	Horas	Horas	Horas	Horas	Horas	Horas		
<i>Castell</i>																				
<i>Forcada y C^o</i>	23			21	138	24	40	32	20	50			52	52	52	-	-	-	No	
<i>Ballvi y C^o</i>				18	127	21	43	39	26							-	-	-	No	
<i>R. Bach y C^o</i>				53	115	-	45	33	-							-	-	-	No	
<i>J. f. Serra Balet</i>				21	52	15	40	31	21							-	-	-	No	
<i>Hilandería Noguera</i>	16	96	88				38	32	23	25	22	15				24%	24%	24%	No	1 día trabajo
<i>Via Pifa Botey</i>	5	52	74				39	36	28	25	24	19				id	id	id	No	id id
<i>Via Pifa de hijos</i>	58	52	-				42	33	-	22	16					25	25	25	No	3 id id
<i>Antonio Branan</i>	12	55	-				39	32	-	20	16					25	25	25	No	3 id id

Nota: En 25 de Mayo se remitio una igual relativa ala 29 semana del mes de Agosto

*Causas
En todos ellos acceso de producción y calura en la venta de productos*

*Reinvolto de Mayo 1921
Bilalente*

ADRECAT A "INSTITUTO DE REFORMAS SOCIALES" BARCELONA

Llista del nombre de treballadors parats/actius i els seus corresponents

1929 - INFORMACIÓ DEL 15 MAIG (Ajuntament). ESCALA DE SOUS - HORES TREBALL SETMANAL HOMES

EMPRESA	Preu Encar.	Total	Preu Encar.	Total Oficiais	Preu Ajudants	Total Ajudants	Preu Peons	Total Peons	Preu Apren.	Total Apren.	TOTAL HOMES	Total HORES TREBALL
Bach	41'5 a 85	16	35 a 55	31	-	-	37'50	5	25 a 28	3	55	50-52
Perarnau	70 a 100	4	50	2	-	-	36'50	45	-	-	51	50
Rexach	90	1	45	26	30	10	38	6	-	-	43	50
Botey	45 a 85	15	35 a 55	47	-	-	35 a 43	24	28 a 35	26	112	50-52
Serra Balet	79	5	60	19	35	19	35	13	-	-	56	50
Comes	170 a 220	6	156	4	104	4	56	14	-	-	28	50
Forcada	75	3	55	11	-	-	45	41	23	3	58	52
Noguera	75	2	50	1	-	-	38'50	18	-	-	21	50
Ballvé	41'5 a 80	10	35 a 50	20	28 a 35	12	38 a 40	6	-	-	48	50-52
Sampere	65	2	-	-	55	2	35	1	-	-	5	52
Manufac. Pirineu	100	1	Preu fet	2	50	1	-	-	25	1	5	50
TOTAL		65		163		48		173		33	482	

Escala de sous en relació al tipus de feina i les hores de treball en els homes

Escala de sous en relació al tipus de feina i les hores de treball en les dones

1929 - INFORMACIÓ DEL 15 MAIG (Ajuntament). ESCALA DE SOUS - HORES TREBALL SETMANAL DONES

EMPRESA	Preu Oficiales	Total Oficiales	Preu Ajudantes	Total Ajudantes	Preu Aprentes	Total Aprentes	TOTAL DONES	HORES TREBALL
Bach	27 a 40	113	21'50	4	—	—	117	50-52
Perarnau	32	130	29	20	25	10	160	50
Rexach	33	52	—	—	—	—	52	50
Botey	28'5 a 40	180	18 a 20'5	29	—	—	209	50-52
Serra Balet	35	116	—	—	—	—	116	50
Comes	35'70	119	25'52	23	—	—	142	50
Forcada	35	175	23	40	—	—	215	52
Noguera	29'50	126	25'50	2	20	2	130	50
Ballvè	28 a 49	104	21 a 30	17	—	—	121	50-52
Sampere	35	22	22	1	17'50	2	25	52
Manuf. Pirineu	Preu fet	16	Preu fet	9	Preu fet	4	29	52
TOTAL		1.153		145		18	1.316	

Després de la guerra, totes les indústries de la vila van haver de refer-se dels cops rebuts durant aquesta. A més, molta gent va marxar a l'exili així que els patrons van haver de buscar mà d'obra nova.

Quan encara tothom no s'havia recuperat de la guerra, a l'octubre del 1940, concretament els dies 16 i 17, va haver un fort aiguat degut a l'augment del cabal en els dos rius i va provocar un gran nombre de destrosses. Can Noguera, a causa de la seva proximitat amb el riu, va quedar fortament perjudicada i 190 dels seus treballadors van quedar aturats. No en van tenir prou que, quan encara no s'havien refet dels aiguats va aparèixer el fantasma de la crisi, en la qual en destaquem la gran manca de primeres matèries. Can Noguera decideix oferir als seus treballadors un economat (lot amb conjunt d'articles bàsics per a menjar), per tal de poder viure més satisfactòriament.

Poc després, quan els dos fundadors moriren, foren els fills barons de José Noguera, Ramon i Josep qui continuaren amb la fàbrica ja que Alejandro

Noguera va morir sense descendència. A més, en aquella època, les dones i les filles eren les que heretaven i s'encarregaven dels immobles mentre que els nois es quedaven amb la indústria.

Molta de la gent que es va incorporar a treballar a Can Noguera provenia d'altres llocs d'Espanya, especialment d'Andalusia; per aquesta raó, van decidir crear la Colònia Noguera, un bloc de pisos situat en una antiga fàbrica de guix propera a l'empresa i que van poder utilitzar tots els treballadors de forma gratuïta.

Cap als anys 50, els Noguera van decidir crear un altre edifici de vivendes, per tal de separar els encarregats de la resta de treballadors, perquè el fet de conviure tots junts havia provocat algun malestar.

En data del 17 de Juny de 1957 la fàbrica comptava amb un conjunt de 157 obrers.

Pels volts de 1960 l'equipament industrial de Filatures Noguera S.A. estava formada per 1 obridora, 3 botons, 34 cardes, 9 manuars, 13 metxeres, 21 contínues de filar (10.500 pues), 3 retorts (1.150 pues), 1 doblador i 2 cabdelladores.

Però de nou, la crisi va afectar considerablement a totes les indústries tèxtils, de manera que el futur no es preveia precisament optimista i a mesura que passaren els anys, va anar augmentant el nombre d'empreses desertes i disminuint el nombre de supervivents. Can Noguera gaudia d'una gran virtut, al ser una empresa familiar, era menys difícil mantenir-se en peu, ja que si hi havia problemes econòmics era la pròpia família qui trobava les mesures

adients (renunciar a les vacances, auto reduir-se els sous,...) per seguir endavant.

Amb la mort de Josep Noguera i l'envelliment de Ramon Noguera, Lluís Noguera i els seus germans (fills de Ramon Noguera) juntament amb els fills de Josep Noguera van posar-se al capdavant del negoci.

Els anys no van millorar les condicions en què es trobava la indústria tèxtil així que els Noguera van decidir arribar a un acord amb els seus treballadors. Primerament van reduir les jornades i van decidir posar a la venda els pisos de la colònia, per tal que encara que més endavant es produïssin acomiadaments la gent tingués un lloc a on viure. A més, així, solucionarien també els petits problemes que hi havia a la fàbrica, produïts per la convivència en la colònia.

Però, en veure que continuaven endinsant-se en la crisi, van pactar que anirien acomiadant els treballadors per etapes, segons l'antiguitat (de menys a més), i que els primers acomiadats rebrien una indemnització, mentre que a la resta els hi sortia més a compte aguantar uns anys més treballant, rebent el seu sou, fins arribar a la jubilació.

Un cop entrats ens els anys 2000, els descendents de Josep Noguera van vendre les seves accions de la fàbrica a la branca de fills de Ramon Noguera.

La fàbrica va anar perdent els seus treballadors fins a l'actualitat i només queda un sol treballador, en Joan Díaz, qui s'ocupa de totes les tasques necessàries pel funcionament de la fàbrica. Amb els anys la part tèxtil es va anar perdent, restant solament uns pocs telers per produir comandes de filats en petites quantitats, fet que altres empreses tèxtils no ofereixen. També es va anar

augmentant la venda d'electricitat provinent dels salts d'aigua; fet que els aporta beneficis per tirar endavant i els fa autosuficients, ja que el poc filat que produeixen ho fan amb la seva pròpia energia.

3.4. CAN NOGUERA RESPECTE A LA RESTA D'INDÚSTRIES

TÈXTILS DEL RIPOLLÈS EN RELACIÓ AL NOMBRE DE PUES

L'any 1889 la fàbrica de Can Noguera apareix plenament legalitzada amb un total de 1.000 pues, quedant per sota de totes les fàbriques tèxtils del moment: "Forcada, Vidal i Cia", "Agustí Badia", "N. Comes", "Ribes, Homs i Cia", excepte d'una, "Joan Terradelles".

Sis anys després, tot i l'arribada de la competència i la desaparició de "Ribes, Homs i Cia", Can Noguera assumeix un esglaió més augmentant el nombre de pues fins a 3.000 i situant-se per sobre de dos altres tèxtils: "Agustí Badia" i "Vda. De Planas" (un dels acabats d'instal·lar). A finals d'aquest mateix any, el 1895, el nombre de fabricants tèxtils va augmentar en gran nombre en la vila de Ripoll; Can Noguera continuà amb el mateix nombre de pues però aquest cop tenia cinc fabricants per sota seu.

Pels volts del 1900, Can Noguera ja tenia un lloc entre els grans fabricants tèxtils, aconseguint 26 telers i augmentant fins a 4.520 pues. Cinc anys més tard, a causa de l'aparició de nous fabricants i del fort desenvolupament de fàbriques com "Forcada, Vidal i Cia", quedà per sota de vuit fàbriques d'un total de deu, i tot i així va aconseguir augmentar el nombre de telers fins a 82 i s'apoderà d'una màquina aprest.

En la <<Delegació Règia del Treball>> a Barcelona, sobre els fabricants tèxtils de Ripoll, hi constà un total de 72.978 pues repartides en nou empreses diferents, entre les quals, Can Noguera contenia un total de 8.452 (havia doblat el nombre de pues en 20 anys aprox.)

En el període de la Guerra Civil (1936-1939), la crisi va afectar fortament les fàbriques tèxtils, agreujades per les fortes aiguades que vingueren després de la guerra. Can Noguera va sortir mal parada a causa de la proximitat amb el Freser, però va aconseguir enfrontar-se a la crisi i de fet va ser una de les poques empreses que patiren aquest fet i que perdura actualment.

Tot i que la fàbrica de Can Noguera mai ha estat una de les tèxtils més competitives, ha sabut buscar el seu lloc en el món dels filats i ha aconseguit sobreviure fins el dia d'avui, en part perquè a diferència de moltes de les altres fàbriques tèxtils que hi havia a la vila de Ripoll o antiga Parròquia de Ripoll, Can Noguera podia i pot produir la seva pròpia energia. Fet que l'ha salvada de convertir-se en una empresa tancada; ja que quan la fàbrica estava en ple rendiment aprofitava tota l'energia i en el moment en què no produïa prou com per gastar-la doncs la venia per obtenir beneficis, i és d'aquesta venda d'energia del que sobreviu a l'actualitat.

3.5. MAQUINÀRIA UTILITZADA EN LA FÀBRICA

La maquinària utilitzada en la fàbrica des del seu començament provenia d'Anglaterra, a on es va iniciar la indústria tèxtil al segle XIX. Aquesta maquinària funcionava gràcies a la força motriu (tracció mecànica) produïda pels salts d'aigua situats al riu Freser. L'aigua necessària es canalitzava a través de l'Aqüeducte i el Canal de Noguera, a l'arribar a la fàbrica accedia als embarrats que feien moure les politges i les corretges de les màquines de filar.

Més endavant, a causa de l'arribada de l'electricitat a Catalunya (1910 aproximadament), es va acoblar una turbina amb alternadors que generaven electricitat i que inicialment tan sols feien funcionar la llum de la fàbrica. Posteriorment es van modernitzar les màquines, les quals substituïren la tracció mecànica per la força elèctrica.

La força hidràulica dels rius es va aprofitar per la creació d'energia elèctrica pel propi consum i per vendre.

Les màquines de filar es van anar canviant amb els anys a causa del deteriorament i de la modernització pròpia de l'avenç tecnològic. Aquelles noves màquines de més alta qualitat es compraren a Can Serra de Manlleu i algunes de les que funcionaven en el taller eren de Casals.

Les que podem veure actualment en l'interior de la fàbrica es col·locaren aproximadament entre l'any 1975 i el 1980 i solament una segueix funcionant.

FOTOS

Cardes Hollinsworth

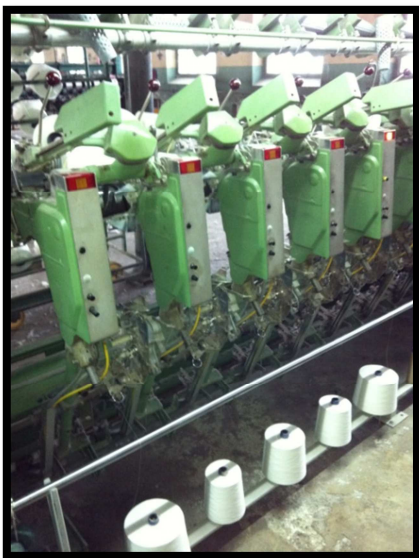
Contínues Zinser

La màquina que veiem a continuació és l'única que funciona actualment, la qual fa solament alguna de les funcions per les quals va ser programada. S'encarrega de repassar els defectes del fil per determinar si és de bona qualitat.

Actualment

3.6. COLÒNIA NOGUERA

La Colònia Noguera està formada per dos blocs de pisos situats a uns

Edifici dels treballadors

escassos 100 metres de la fàbrica. La necessitat de tenir un lloc proper a la fàbrica en el qual poguessin viure els treballadors va promoure la creació d'aquesta colònia.

Durant una època la majoria de treballadors de la fàbrica provenien d'altres zones d'Espanya, principalment Andalusia. Aquesta gent

quan arribaven aquí a treballar necessitaven un lloc a on allotjar-se i si era a prop de la feina millor. A més a més, les dones que treballaven a les fàbriques i tenien fills nadons, havien de desplaçar-se fins a les seves vivendes per alletar els seus fills i cuidar-los, tasca que requeria la majoria d'hores del dia; reduint la jornada laboral. Aquests fets són els principals motius de formació d'aquesta colònia.

Edifici dels encarregats

La primera edificació es va fer, després de la guerra, en una antiga fàbrica de guix, en ella hi vivien tots els treballadors. El fet de viure encarregats i simples obrers tots junts, va produir algun malestar, així que pels volts dels anys 50 s'inicià la construcció del segon edifici (situat més a prop de la carretera) en el qual passaren a viure només els encarregats.

La colònia gaudia d'un gran pati per jugar, en el qual s'hi feia una festa anual, en la que els amos de la fàbrica, els Senyors Noguera, sempre eren convidats.

També hi havia una guarderia, la qual facilitava les tasques de les dones que podien deixar els seus fills allà per anar a treballar. Aquests nens creixien a la colònia i quan tenien entre 12 - 14 anys anaven a treballar la majoria a la mateixa fàbrica. La gent de la colònia comprava tot el que necessitava per sobreviure (queviures), excepte roba, en una botiga situada en els baixos d'un dels edificis. També podien passar les estones lliures, majoritàriament dels dissabtes i diumenges, en un bar, situat allà mateix, a on podien jugar a cartes,

xerrar amb el amics,... A més a més disposaven d'un safareig on les dones anaven a rentar la roba.

La colònia estava constituïda per vivendes exclusives per aquella gent que treballava a la fàbrica. Inicialment els treballadors no havien de pagar res, cap mena de lloguer, per poder viure allà; però, més endavant, a causa de la crisi del tèxtil van començar a pagar el llum i l'aigua.

Tot i que la colònia era de gran utilitat, els problemes que succeïen en la comunitat de veïns apareixien reflectits en el treball industrial. Per això, juntament amb la crisi, els Noguera, poc abans dels 80, van decidir posar a la venda aquestes vivendes; primerament s'oferiren als mateixos treballadors a preus reduïts. La majoria de treballadors compraren els seu pis i aquells que no

ho varen fer van poder continuar vivint en els habitatges fins que algú volgué comprar-lo, el qual segurament seria una persona aliena a la fàbrica.

Actualment la majoria de gent que viu a la colònia no ha treballat mai a la fàbrica. La colònia només són vivendes i les instal·lacions que tenia en els anys de prosperitat com la botiga, llar d'infants o bar han desaparegut.

4. SITUACIÓ ACTUAL DE L'EMPRESA

Una gran crisi afecta el món del tèxtil, exportacions, emigracions per part de les empreses, possiblement el tèxtil tal i com el coneixíem s'ha mort. Fins a quin punt ha afectat aquesta crisi a les instal·lacions de Filatures Noguera és el que s'intenta aclarir en els següents apartats.

4.1. ESTAT ACTUAL DE LES INSTAL·LACIONS

Actualment la fàbrica Noguera es troba pràcticament buida. Només queden unes quantes màquines de les quals només en funciona una.

L'estructura de la fàbrica és ferma, però les seves teulades al ser de construcció antiga, basades en fusta, es troben en molt mal estat i per tant s'haurien de fer totalment noves.

Les teulades s'aguanten gràcies a unes columnes de ferro colat, que es troben separades entre elles a una distància peculiar que denota l'ús del sistema mètric anglès en els temes relacionats amb el tèxtil, és a dir, que entre totes elles hi ha la mateixa distància en base a les polzades.

Els sistemes de funcionament de diferents elements de la resta de la fàbrica, referents a l'aprofitament hidràulic, com el rasplet que s'encarrega de netejar la reixa del canal o les comportes del canal, s'han anat automatitzant.

Neteja del canal

Comportes del canal

4.2. RECORREGUT PER L'INTERIOR DE LA FÀBRICA

Com es veu en el plànol N° 2 es pot dividir la fàbrica en 6 zones diferenciades; que més endavant, en el projecte de futur, seran destinades a usos diferents.

Però abans cal mirar què hi ha a cadascuna d'aquestes parts.

PART 1

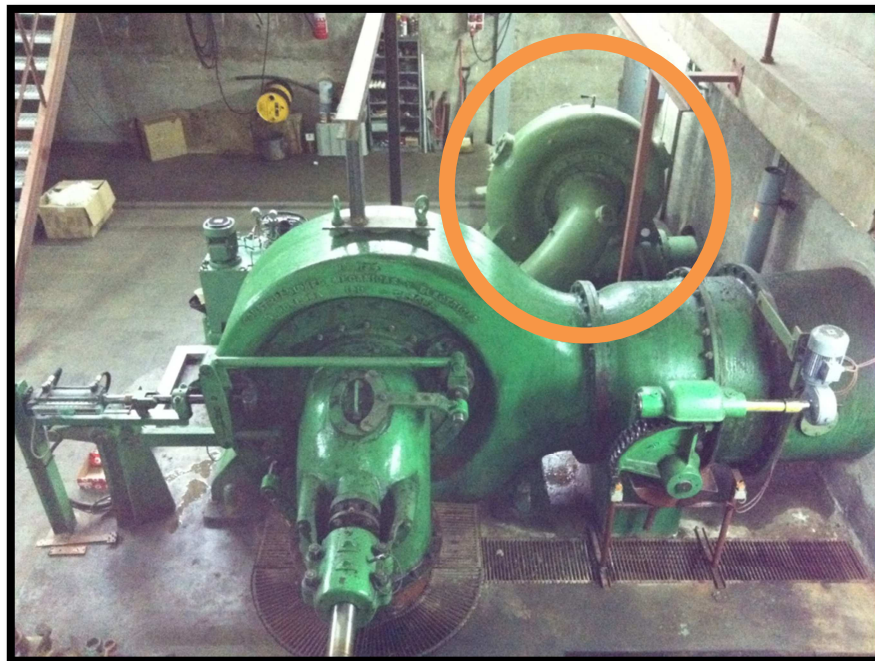

EL MAGATZEM: Zona d'emmagatzematge. S'hi guarden els paquets que contenen tot el material necessari per filar i també tots els filats ja preparats i que esperen ser distribuïts. Antigament, foto seguida, aquesta zona també era d'ús de fabricació tèxtil:

TURBINA 1: Aquesta és la primera turbina que va disposar la fàbrica, la qual recull l'aigua de l'aqüeducte. Aquesta turbina és de Construcciones Mecánicas y Eléctricas de Barcelona (1907).

TURBINA 3: Aquesta turbina es va col·locar pels volts de 1950 i no es troba en funcionament perquè sinó Filatures Noguera produiria més energia hidràulica de la permesa. Tot i així continua girant, a baixa velocitat (100rpm), per tal de mantenir-ne els components.

EL DESPATX: Des d'aquí es controla el bon funcionament de les dues turbines i és l'oficina.

EL MAGATZEM ELÈCTRIC / MENJADOR: Antigament era el menjador en el qual menjaven els treballadors de la fàbrica; actualment s'ha convertit en un magatzem de material elèctric (cablejats, magnetotèrmics,...)

LA FUSTERIA: Aquí es creaven totes les peces de fusta necessàries per la fàbrica. Actualment és una zona en desús.

EL TALLER: Aquesta zona també es troba en desús. Antigament s'hi fabricaven totes aquelles peces necessàries per reparar les màquines de filar que tenia la fàbrica.

TURBINA 2

És la segona turbina de la fàbrica. Aprofita l'aigua provinent del Canal de Noguera.

Feta a Corcho Hijos S.A a Santander.

PART 2 i 6

En aquesta nau es troben les màquines que encara queden a la fàbrica (la majoria no funcionen).

Antigament però l'aspecte era molt diferent, el nombre de màquines era molt superior.

En aquesta part també hi havia la transmissió principal de politges que connectava la turbina 1 amb totes les màquines per tal que funcionessin.

PART 3

Aquesta part de la nau està formada per dos pisos. A la primera planta hi trobem uns habitatges que havien estat les vivendes dels antics directius i a planta baixa hi ha un tros de nau buida de maquinària, en la qual només hi queda el que era l'antic despatx que actualment no s'utilitza i un mecanisme que s'utilitzava per donar resistència i augmentar el pes del fil.

PART 4

Aquesta zona està dividida en dues sales. Antigament també estava plena de màquines i era el lloc de més producció industrial.

Fotos antigues

Foto actual

PART 5

Aquesta zona consta de 4 naus diferenciades. Antigament també estaven plenes de màquines de filar, però amb la disminució de la venda del tèxtil es van llogar a diferents industrials.

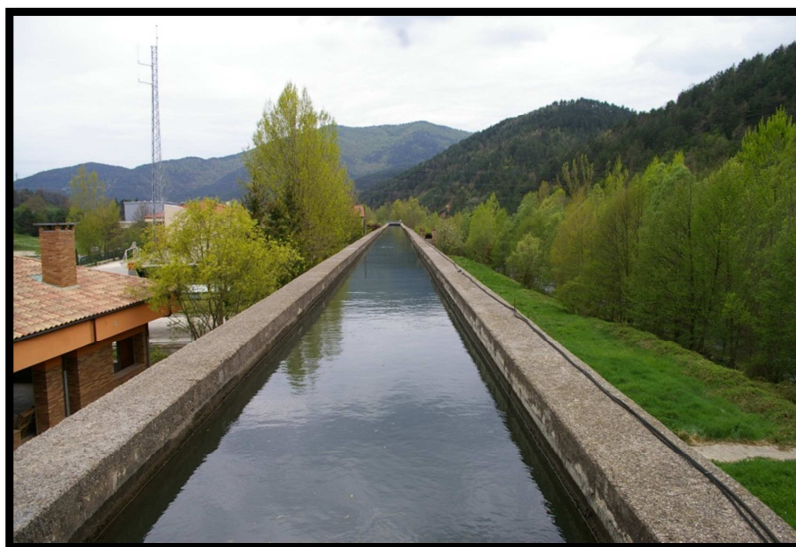

4.3. EXTERIORS DE LA FÀBRICA

Pel que fa als voltants de la fàbrica, aquesta es troba en una zona d'ús industrial. A l'interior del recinte hi ha un pati i un gran jardí en el que hi ha horts i hivernacles (són d'una de les empreses llogateres de la PART5).

Per la part posterior de l'edifici es veu el riu Freser i al costat d'aquest segueix un llarg canal i un tub que entra a la fàbrica procedent de l'aqüeducte Noguera.

Canal procedent de la turbina 2

Tub procedent de la turbina 1

Al llarg del canal i de l'aqüeducte hi ha un seguit de comportes que permeten regular l'aigua que passa pel canal i alhora netejar aquest.

4.4. BÉNS PROTEGITS DE CAN NOGUERA

L'Ajuntament de Ripoll ha declarat que l'Aqüeducte de Noguera i la Colònia Noguera són bens protegits, és a dir, que no es poden demolir (tirar a terra).

Aquí tenim els documents oficials que ho acrediten.

CATÀLEG DE BÉNS PROTEGITS AJUNTAMENT DE RIPOLL 2007	
ELEMENT NÚMERO OC2.06	
DENOMINACIÓ	CANAL DE LA COLONIA NOGUERA
LOCALITZACIÓ	Entre Ripoll i Campdevànol, paral·lel a la carretera C-17
EPOCA	1892-1895/1908
AUTOR	Desconegut
DESCRIPCIÓ	
<p>El canal, amb una llargada de 940.m. i una fondària de 1'30 m. , surt a l'esquerra de la resclosa. La llum dels arcs és de 4-5.m., l'amplada del canal és de 4-5.m. i l'amplada dels murs fa 40.cm. Per salvar el desnivell del terreny el canal s'aixeca sobre arcades, unes 65, amb un augment progressiu de la seva alçada respecte al terra. Les arcades de l'aqüeducte són de mig punt rebaixat. La casa pinta o reixa que hi ha al bell mig del recorregut separa dos trams del canal, construïts en èpoques diferents.</p> <p>En el segon tram no hi ha tirants per sustentar les parets; al final l'aigua es canalitza.</p> <p>El canal és una obra hidràulica de remarcable interès en el context del patrimoni i arqueologia industrial de Ripoll.</p>	
ESTAT DE CONSERVACIÓ · TIPUS DE PROTECCIÓ	
<p>L'estat de conservació de l'estructura és bo. Alguns punts del primer tram presenta algunes fuites d'aigua, el que facilita el creixement de vegetació a les parets exteriors. Es protegeix la total integritat del canal, prohibint-se el seu cobriment, soterrament, mutilació dels extrems o la inutilització de les arcades.</p>	
UTILITZACIÓ	Industrial
RÈGIM JURÍDIC	Propietat privada
	

DENOMINACIÓ HABITATGES COLÒNIA NOGUERA

LOCALITZACIÓ Ctra. Nacional N-152

ÉPOCA 1951/1958 AUTOR Josep Riera Reguer, arquitecte (1958)

DESCRIPCIÓ

Els dos edificis d'habitatges, destinats a acollir els treballadors de la fàbrica tèxtil Noguera, estan construïts a tocar de la carretera N-152. L'edifici més proper a la carretera (projectat el 1958) està format per planta baixa i tres pisos; la façana posterior té la base feta amb còdols de riu treballats. A la façana principal hi ha sis obertures per planta; a les plantes primera i segona hi ha dos balcons. La teulada és a dues vessants.

L'altre edifici (projectat el 1951), exempt com l'anterior, té la silueta d'una gran masia, amb teulada a dos vessants. Està format per planta baixa, tres pisos i altell. Per planta hi ha quatre finestres i dos balcons. Les obertures de l'altell són arcs de punt rodó. A la façana principal hi ha una porta d'accés a l'interior. A la façana lateral, que dona a Campdevàrol, s'hi accedeix per una escala que salva el desnivell que hi ha respecte als baixos; hi ha dues portes d'accés a l'interior. A la façana lateral que dona a la fàbrica hi ha un cos afegit, que havia fet les funcions d'escola, i està coronat per un terrat.

ESTAT DE CONSERVACIÓ · TIPUS DE PROTECCIÓ

Els dos edificis d'habitatges presenten una bona conservació. Es protegeix la volumetria i la distribució dels elements estructurals de cada pla de façana. S'autoritza qualsevol actuació encaminada a la rehabilitació o restauració de la volumetria o elements compositius de les façanes.

UTILITZACIÓ Habitatges

RÈGIM JURÍDIC Propietat privada

4.5. PLA D'ORDENACIÓ URBANÍSTIC (2008)

En el Pla que va fer l'Ajuntament de Ripoll, ara farà uns 4 anys, Noguera aconsegueix dividir la zona de la seva fàbrica en dues parts:

1. Salts d'aigua, canals i zona comercial (despatxos)

2. Zona tèxtil (fàbrica)

Al Sr. Noguera li interessava aconseguir aquesta divisió perquè si algun dia no volia usar més la part tèxtil pogués enderrocar-la i mantenir la resta. Tot i així a l'hora d'urbanitzar tota la zona, juntament amb el terreny que es troba entre la fàbrica i la colònia Noguera, cal considerar les dues parts en un mateix pla d'actuació (PA 4.02).

Després d'aquest pla, Soler i Palau (S&P), empresa veïna a Can Noguera, vol ampliar la seva zona de producció i per fer-ho arriba a un acord amb els Noguera, comprant-li la zona que queda situada entre la colònia i la fàbrica Noguera, a un preu raonable, a canvi que quan arribi el moment d'urbanitzar, S&P pagui la urbanització de Can Noguera. Pacte firmat per Noguera, S&P i l'Ajuntament, i en presència de l'honorable llavors alcalde el Sr. Eudald Casadesús, actual delegat del govern català per Girona. Noguera ven aquest terreny a S&P i aquest accepta la contrapartida de la urbanització. Però, es va cometre un error ja que no es va posar data límit a S&P a l'hora d'urbanitzar.

Aquest fet afecta el desenvolupament de la fàbrica Noguera, ja que els propietaris no poden tirar endavant cap projecte fins que S&P desenvolupi la urbanització.

El document oficial es troba en l'enllaç següent: [Documents adjunts\PA 4.02.pdf](#)

5. PERSPECTIVES DE FUTUR

Mai s'ha de perdre la esperança per molt negre que es vegi el futur, i encara que no sigui un bon moment, a causa de la crisi econòmica que ens persegueix, cal buscar solucions a la poca activitat actual d'aquesta fàbrica. A continuació es mostren unes propostes per recuperar-ne o si més no millorar-ne la rendibilitat.

5.1. PLÀNOLS

Els següents plànols ens permetran seguir el desenvolupament de cada projecte que es presenta a continuació. Hi ha un total de quatre plànols que apareixeran en el següent ordre:

1. Situació – emplaçament: [Documents adjunts\1-4.pdf](#)
2. Planta estat actual: [Documents adjunts\2-4.pdf](#)
3. Planta proposta: [Documents adjunts\3-4.pdf](#)
4. Plantes detall: [Documents adjunts\4-4.pdf](#)

5.2. PROPOSTES DE FUTUR

Després de veure tot el que la fàbrica ha estat i és actualment i donada la impossibilitat de continuar amb el què hi ha, cal idear el què podria ser en un possible futur.

Així que la proposta és realitzar un conjunt d'actuacions per a l'interior i l'exterior de la fàbrica, per tal de conservar la seva estructura externa i de continuar obtenint un rendiment econòmic.

Per seguir el projecte veieu plànol N° 1.

La fàbrica es divideix en 6 parts destinada cadascuna a activitats diferents:

PART 1: ZONA MUSEÍSTICA

Aïllament de la part posterior de la nau transversal per tal de fer una zona de museu i exposició.

PART 2: ZONA COMUNA

Creació d'una zona comuna entre la part 1 i 6, per tal d'oferir varis serveis.

PART 3: ZONA D'APARCAMENTS

Tota la zona que no es veu afectada per la via de serveis tindrà funció d'aparcament.

PART 4: ZONA INDUSTRIAL

Divisió d'una de les grans naus longitudinals per tal de llogar-la a mitjans empresaris.

PART 5: ZONA INDUSTRIAL

Tindria el mateix funcionament que la part anterior; però, el que la diferencia, és que aquesta zona ja s'està utilitzant per aquest ús actualment.

PART 6: ZONA PER A PETITS USUARIS

Divisió de l'altra nau longitudinal en petits locals d'emmagatzematge perquè qualsevol usuari pugui llogar-ne un i guardar-hi el que vulgui.

Un cop vista la utilitat que rebria cadascuna de les parts, cal agrupar-les en quatre actuacions diferents:

5.2.1. Projecte Tèxtil

5.2.2. Projecte Museístic

5.2.3. Projecte d'aprofitament per activitats industrial

A) Locals per a mitjans empresaris

B) Locals per a petits usuaris

5.2.4. Projecte d'aprofitament energètic

5.2.1. Projecte tèxtil

Tal com s'ha explicat abans FILATURES NOGUERA S.A actualment només ofereix filats a comandes de petites quantitats.

Pel que fa al futur tèxtil català no s'espera una millora a causa de la forta embranzida que ha tingut aquest en altres zones del món en les quals els costos laborals i fiscals són inferiors i la producció resulta econòmicament més rendible.

Tot i que la majoria pensa que la innovació no és una solució que pugui garantir la competitivitat internacional de la indústria catalana en un futur proper; sí que hi podria ajudar, juntament amb altres esforços, com frenar el ritme de destrucció i deslocalització de les empreses, millorar la productivitat de les empreses que actualment estan al mercat o augmentar la dimensió empresarial a través de la internacionalització o la cooperació.

Així que el tèxtil de Can Noguera s'hauria de mantenir per la utilitat que té actualment, però no ha d'anar a més. No és del que s'ha de treure beneficis, sinó solament aprofitar-lo sempre que sigui necessari i quan alguna empresa en demani servei.

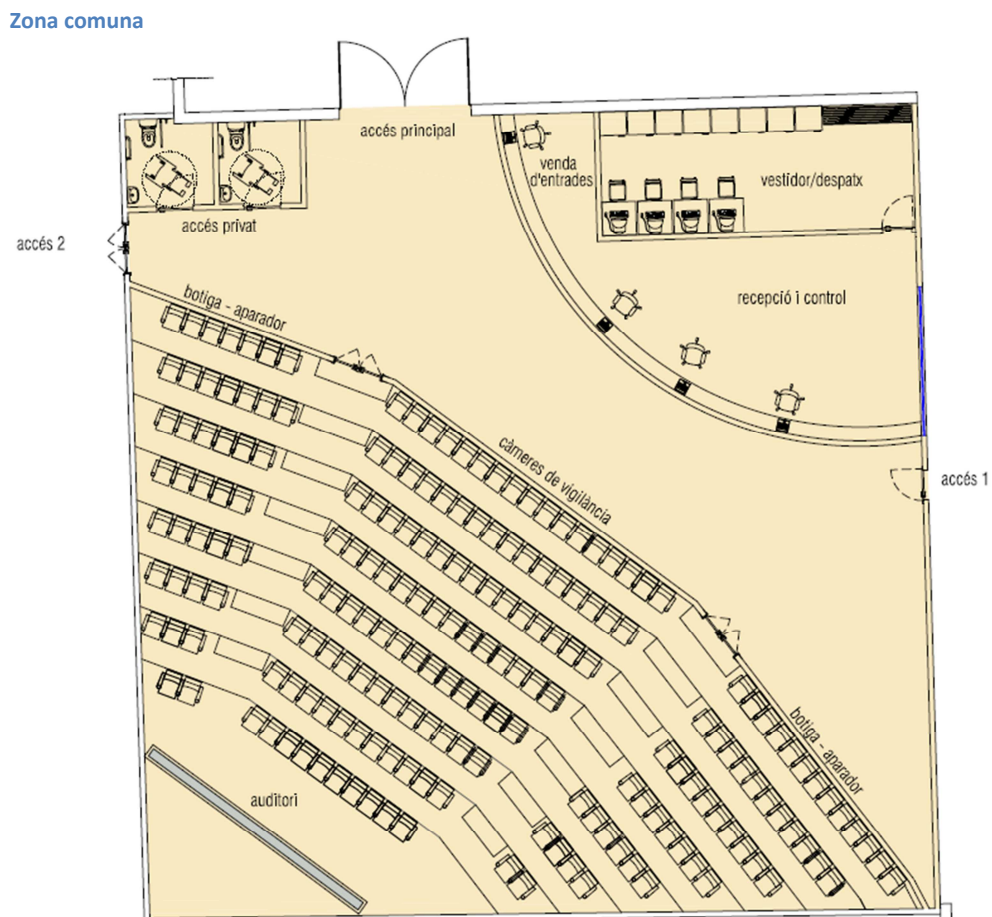
L'únic que canvia és que la màquina que actualment produeix filats estaria situada a la sala d'exposició. Per poder fer l'extracció de la producció s'obriria una porta (*veieu plànol 4*) al final de la sala d'exposicions pel qual hi podrien circular transpalets.

5.2.2. Projecte Museístic

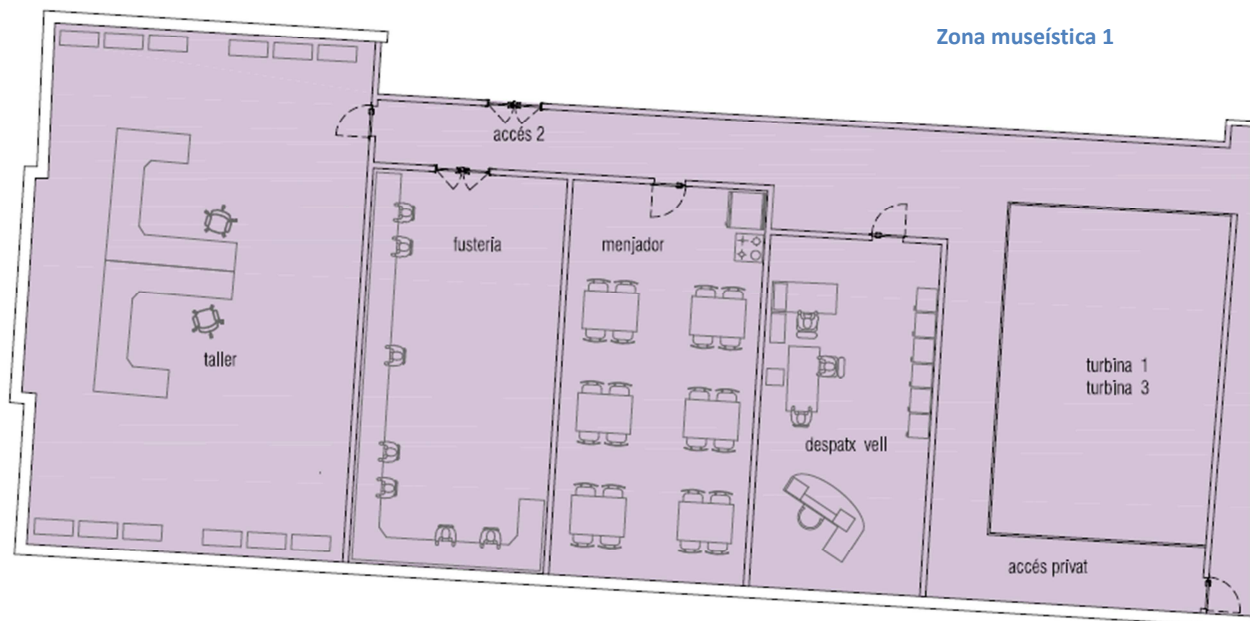
Tota empresa, entitat, edificació, ... que forma part de la història d'un poble mereix ser conservada per tal que la gent, del mateix poble o forastera, pugui gaudir visitant o fent-se una idea del què allò havia estat durant uns anys determinants per la vila on es localitza. Per això, el projecte museístic consisteix en transformar la PART 1 de la fàbrica en un museu.

Per seguir el projecte veieu plànol N° 4.

L'entrada al museu es faria a través de l'accés principal que connecta l'exterior amb la ZONA COMUNA. En aquesta zona, just al costat de l'accés principal hi ha la venda d'entrades per anar al museu. Un cop les entrades s'han comprat ja es pot accedir al museu a través de l'accés 2.

Ja a dins del museu el recorregut a realitzar més adient seria el següent:

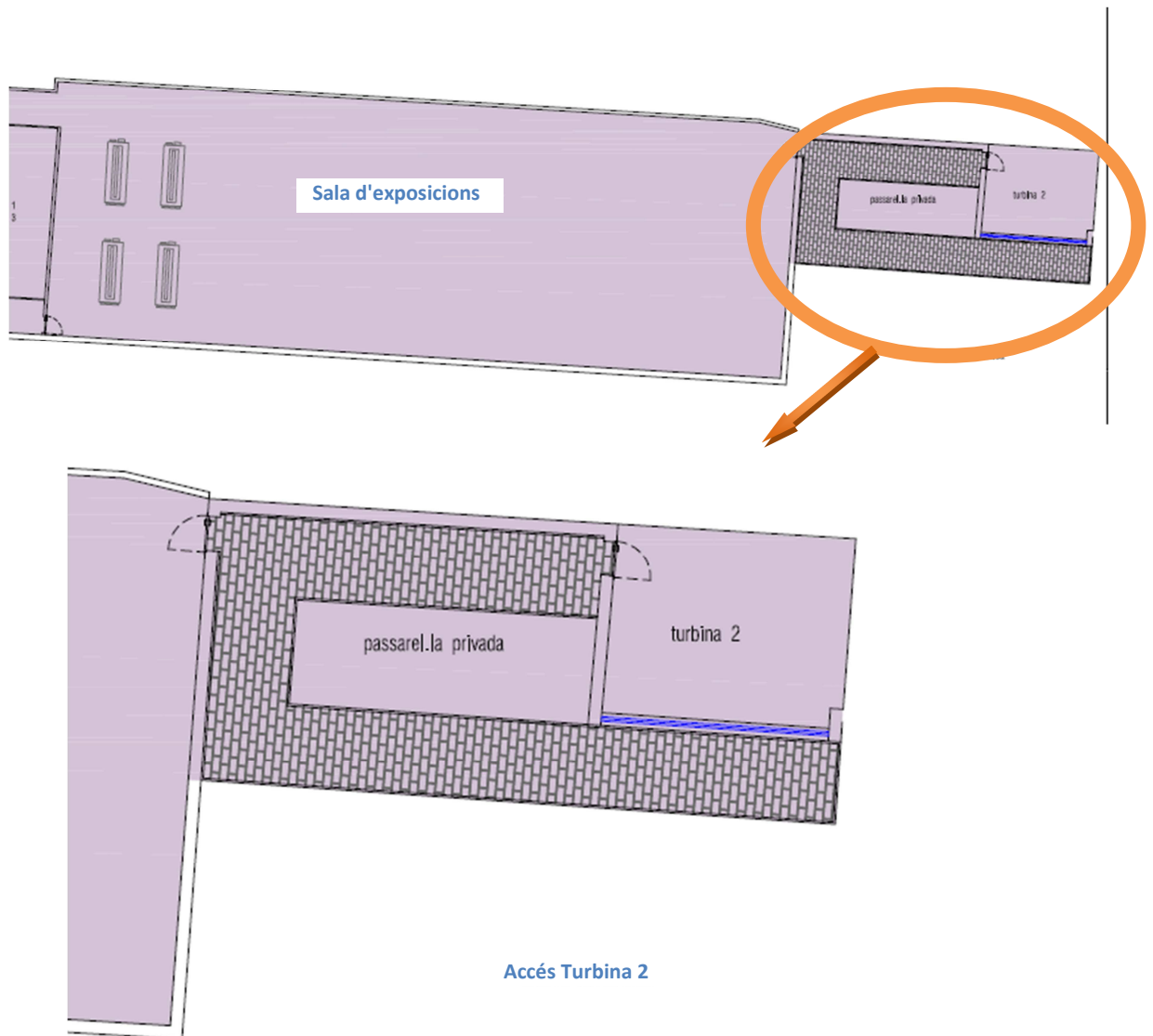

- Visualització del taller
- Visualització de la fusteria
- Visualització del menjador (la reproducció d'aquest s'hauria de fer a través de mobiliari antic)
- Visualització del despatx vell (la reproducció d'aquest es faria a través del despatx que es troba actualment situat a la PART 3)
- Visualització de la turbina 1
- Visualització d'algunes màquines tèxtils (una d'elles es podria mantenir en funcionament)
- Visualització d'objectes antics (balances, màquina per fer fil de piano, màquina d'escriure,...)

Màquina de fer fil de piano

- Visualització de fotografies i vídeos antics
(funcionament de la fàbrica abans)
- Visualització turbina 2 (a través d'una passarel·la a l'exterior)

Finalment o inicialment també es podria gaudir d'una presentació/vídeo, que es veuria en l'auditori, i que tractaria sobre la història de la fàbrica, el funcionament del tèxtil, els diferents filats, etc.

El recorregut per l'interior del museu estaria preparat per fer-se sense guia, és a dir, que els visitants podrien anar extraient la informació específica de diverses pantalles col·locades al llarg del recorregut. Tot i així si un grup ho desitges, i pagant més, es podria disposar de l'ajut d'un guia.

Una de les idees més innovadores i arquitectònicament més xocants seria construir una plataforma (tipus mirador), que sortís de l'actual magatzem i que ens portaria fins a poder veure la turbina 2. La plataforma estaria muntada de tal manera que no caldria accedir a l'interior de l'habitable, on es troba la turbina, per poder-la veure, ja que la paret que donaria a la plataforma estaria substituïda per un vidre (totalment adaptat per no resultar perillós).

És important recordar que la fàbrica de Can Noguera disposa d'un aqüeducte el qual s'inicia al costat de la colònia. Així que tot i que aquest projecte no desenvolupa aquesta idea, seria gratificant poder oferir un recorregut amb bicicleta (per fomentar el control del canvi climàtic) tot seguint l'aqüeducte, el canal i passant pel costat de la colònia.

El museu també gaudiria d'una botiga-aparador situada a la ZONA COMUNA, on es vendrien diversos articles representatius de la visita (souvenirs). Aquesta botiga tindria els aparadors muntats a les parets de l'auditori, per tal d'aprofitar espai i de ser controlats per la persona que treballaria a recepció. En aquest mateix espai es faria el pagament dels objectes que es volen comprar.

5.2.3. Projecte d'aprofitament per activitats industrials

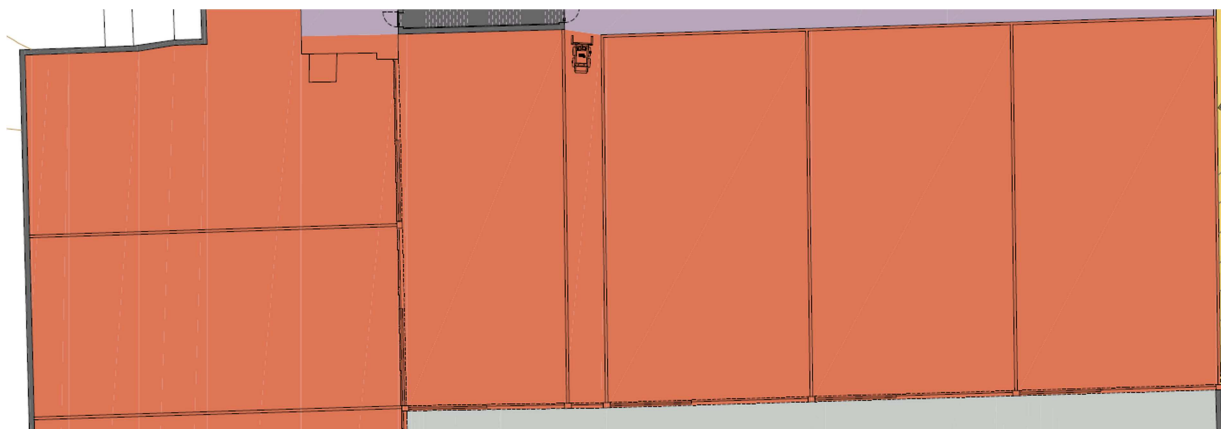
A) Locals per a mitjans empresaris

Aquest projecte es troba centrat en la PART 4 i 5 de la fàbrica i consisteix en usar la PART 4 pel mateix funcionament que té actualment la PART 5, és a dir per construir naus i llogar-les a mitjans empresaris.

Per què adreçat a empreses mitjanes? Doncs perquè la fàbrica està situada a la vila de Ripoll en la qual no hi ha expansió per a grans industrials ja que aquests sempre busquen situar-se a les grans ciutats a on el volum de gent és major i les comunicacions són millors.

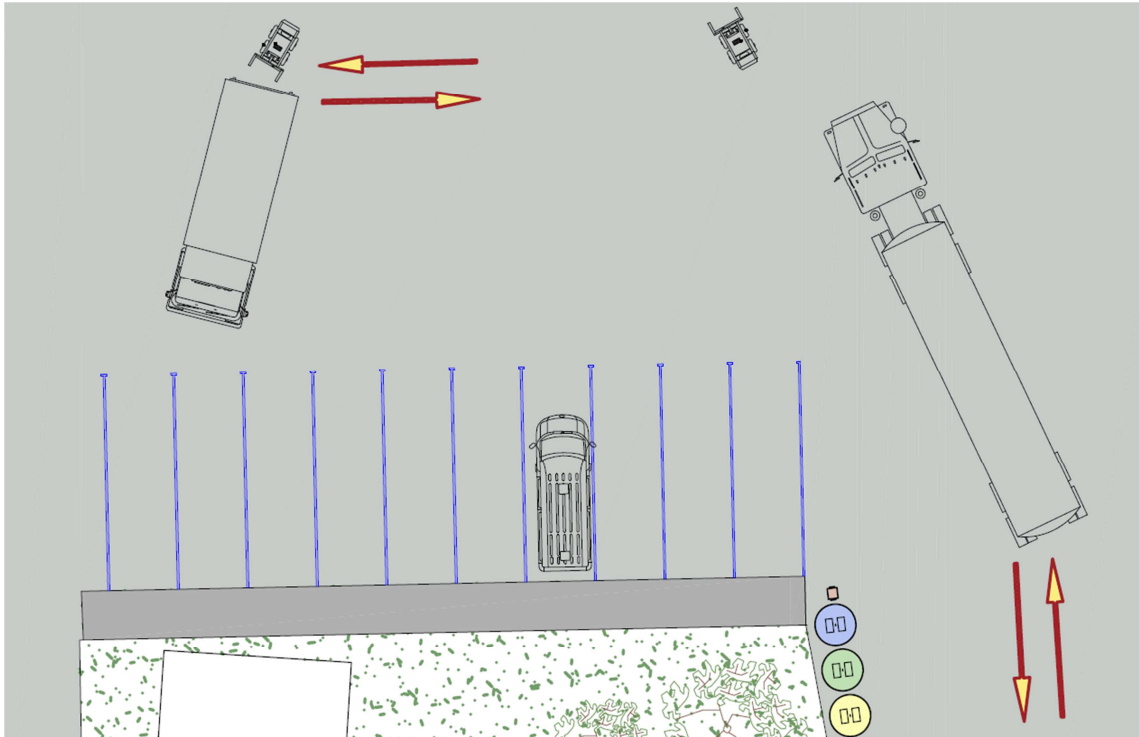
Per seguir el projecte veieu plànol N° 3.

Aquesta zona es dividiria en un total de 5 naus cadascuna d'uns 245 m² aproximadament.

L'accés a l'interior de cadascuna estaria facilitat per portes basculants. Les dues naus situades transversalment disposarien d'un ampli passadís on es podria entrar amb furgoneta i així facilitar la tasca de càrrega i descàrrega i també serviria per sortida de mercaderies de la zona tèxtil.

A més a més les empreses disposarien d'un moll de càrrega comú, per poder descarregar els diferents materials. Aquest moll estaria situat al pati, d'aquesta manera el camió quan entrés amb els materials podria carregar i descarregar amb facilitat, els diferents industrials també disposarien de transpalets elèctrics d'ús comú.

B) Locals per a petits usuaris

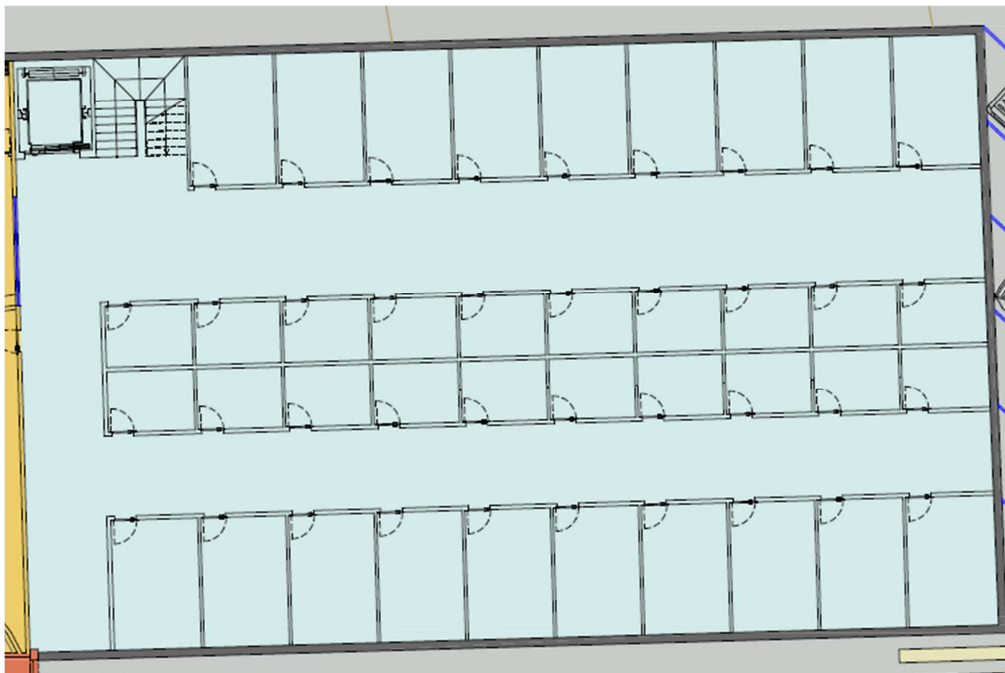
Aquest projecte es troba centrat en la PART 6 de la fàbrica i consisteix en dividir aquesta àrea en petits locals d'emmagatzematge per llogar.

Per seguir el projecte veieu plànol N° 3.

Com s'aclareix anteriorment tot el sostre s'ha de construir nou i aprofitant aquesta renovació s'alçarà 1m aproximadament, per tal d'encabir dues plantes:

Planta baixa

Aquesta és la planta que es veu en el plànol.

Disposaria d'un total de 39 locals dividits en dos grups segons les mides:

-LOCALS GRANS: es troben situats als extrems de la nau i tenen una superfície de 15m². Destinats a totes aquelles persones que hagin de guardar objectes grans com mobles, electrodomèstics,...

-LOCALS PETITS: es troben situats al centre de la nau i tenen una superfície de 7,5m²; és a dir són la meitat dels altres. Útils per a totes aquelles persones que hagin de guardar objectes com esquís, llibres,....

Aquesta variabilitat de mides amplia el ventall de possibilitats a l'hora d'emmagatzemar diversos objectes i, per tant, el nombre de possibles llogaters.

Les portes d'aquets locals es controlarien informàticament amb un teclat numèric, de tal manera que quan es llogués un dels locals se li donaria al llogater una contrasenya aleatòria. També permetria controlar les entrades i les sortides dels diversos locals, és a dir, saber en tot moment qui accedeix a l'interior de cadascun.

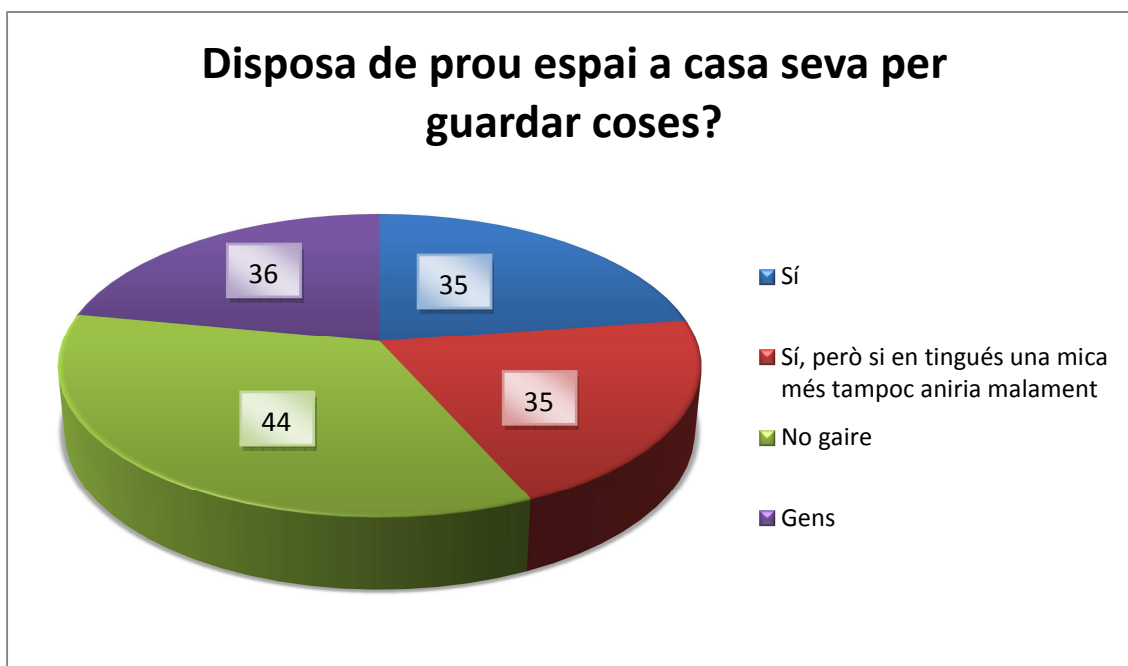
Primera planta

No apareix en el plànol.

Seria una planta buida, la qual podria rebre el mateix ús que l'anterior si es desitgés. És a dir que en un futur, si el negoci funcionés bé, es podria visualitzar igual que la planta de sota. L'accés a aquesta planta es faria a través d'una escala i d'un muntacàrregues per tal d'encabir-hi objectes grans i pesants.

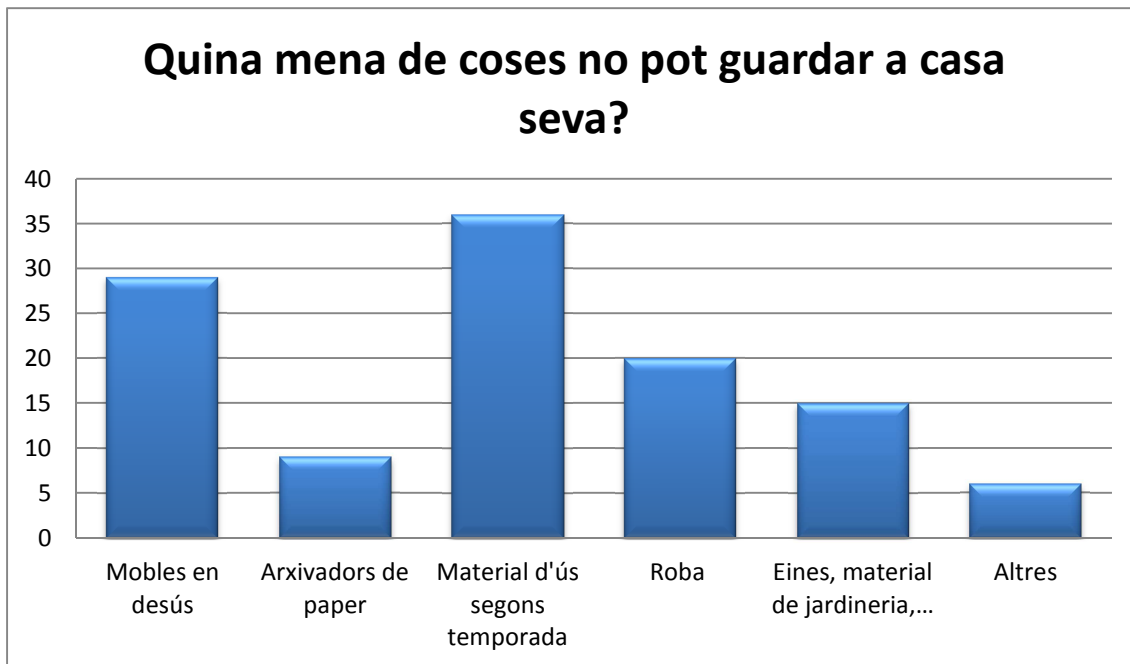
Per corroborar la viabilitat d'aquest projecte s'ha realitzat una enquesta a 150 persones d'edats entre 16 i ∞ anys. En l'enquesta apareixien diverses qüestions, des de diferents objectes que es guardarien dins els locals, fins a possibles preus de lloguer. Els resultats de l'enquesta els podem veure a través dels gràfics següents:

En el següent enllaç es pot veure una còpia de l'enquesta: [Documents adjunts\ENQUESTA.pdf](#)

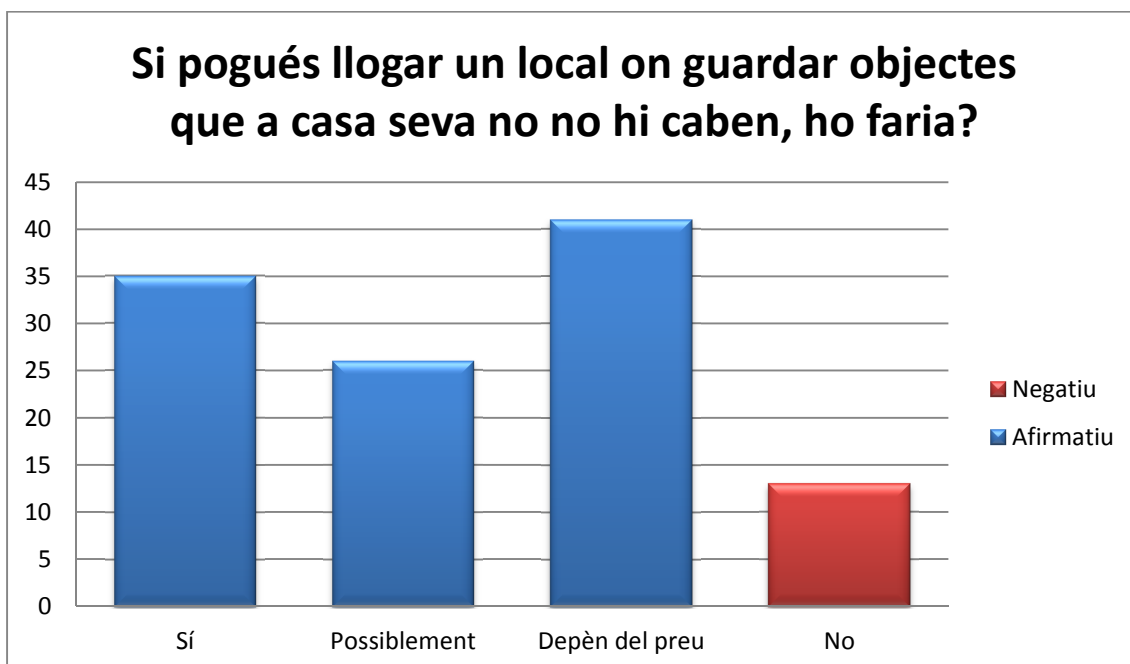

Aquelles persones que van respondre que disposaven de prou espai a casa seva, és a dir, la primera opció, no van continuar amb l'enquesta, perquè ja quedava clar que aquest local no els seria d'utilitat. Per tant, a partir d'ara les respostes són sobre un total de 115 enquestats. Aquest gràfic és la primera mostra que el projecte pot ser rendible ja que la majoria de persones que van respondre l'enquesta necessiten més espai a casa.

Un cop sabut si la gent necessita més espai, s'ha analitzat quins són aquells objectes que necessitarien emmagatzemar en els locals, i l'altre fet important és saber si la gent els agradaria llogar aquets locals i quin preu estarien disposats a pagar.

Com es veu en el gràfic, la quantitat de coses a emmagatzemar varia notablement, en general es vol guardar coses de tota mena, de fet alguns dels enquestats també han dit que necessitarien espai per guardar altres objectes com: col·leccions, llibres, disfresses, records d'infància,...

A l'hora de decidir si llogar un local d'aquesta mena o no, les respostes són favorables i molta gent, que no s'ho havia plantejat mai, ho considera una bona idea.

Pel que fa el preu, tots acorden que com més econòmic millor, però tenen clar que posant preus raonables estarien disposats a pagar entre 30€ i 50 €. La gent que ha escollit altres ha escrit sempre preus inferiors a 30€.

Conclusions generals

Després de veure els resultats de les enquestes podem creure en la viabilitat del projecte, pendent d'un estudi de mercat fet per professionals. A visió general es pot dir que un total de 101 enquestats creuen que la idea és bona o molt bona.

Si mirem les respostes segons l'edat dels enquestats es comprova que els més joves (entre 16-20 anys) són els que menys necessiten d'aquesta utilitat, segurament perquè en aquesta edat encara es depèn dels pares i no se sol

tenir pis propi. El grup que més sembla necessitar aquets locals és el grup format per gent d' entre 31 i 50 anys, ja que normalment són els que ja viuen en família i necessiten més espai.

Segurament a causa de la crisi, la gent, sobretot els joves, demana preus baixos.

5.2.4. Projecte d'aprofitament energètic

La fàbrica actualment utilitza les dues turbines per generar energia elèctrica de l'aprofitament del riu Freser i que posteriorment es ven.

Aquesta utilitat continuaria sent exactament la mateixa, és a dir, les turbines produirien energia elèctrica que posteriorment es vendria i s'obtidrien beneficis.

Aquest projecte es troba centrat en la nova teulada de la fàbrica i consisteix en implantar panells solars fotovoltaics.

Com que l'idea principal del treball no és l'energia solar, sinó que són un conjunt d'actuacions per extreure rendibilitat d'una fàbrica amb molt espai i poca activitat, no s'entrarà de fons en el tema sinó que es veurà què és, quins elements conté, com funciona i què s'ha de tenir en compte a l'hora de col·locar una instal·lació fotovoltaica.

Amb aquestes plaques, la llum solar és captada i transformada pel seu aprofitament tèrmic o elèctric i s'anomena energia solar, la qual és renovable, segura, inesgotable, abundant, neta i gratuïta.

Per a la instal·lació d'aprofitament d'energia solar s'han de tenir en compte una sèrie de requisits:

- Estudi de viabilitat i rendibilitat del projecte
- Planificació de la instal·lació
- Tramitacions legals
- Execució de la instal·lació

- Funcionament i verificació

Estudi de viabilitat i rendibilitat del projecte

Descripció de l'immoble on s'implantarà la instal·lació

L'edifici consta d'una superfície total de 4050,6 m² de teulada en la qual s'implantarà la instal·lació.

La inclinació i direcció actual de la teulada no s'ha de considerar perquè s'ha de fer tota nova i per tant es podrà orientar i inclinar com sigui necessari.

Planificació de la instal·lació

Sistema de generació

MÒDUL FOTOVOLTAIC

El mòdul fotovoltaic és l'element de la instal·lació encarregat de transformar l'energia del sol en electricitat de corrent continu de forma directa.

Una instal·lació solar s'ha de concebre com un generador d'electricitat que genera uns determinats KWh durant les hores equivalents (període de temps on la radiació solar pren un valor igual a 1000W/m²) en funció de la potència instal·lada i del rendiment de la instal·lació.

Sistema de conversió

INVERSOR

Encarregat de transformar la corrent continua generada en els panells en una corrent alterna de freqüència 50 Hz i alhora de sincronitzar-la amb la xarxa.

Regula el punt de treball del generador fotovoltaic, per a situar-se en tot moment en el punt de màxima potència, que varia segons la radiació solar i la temperatura. També aïlla el generador fotovoltaic de la xarxa en cas de situacions anòmales de tensió, freqüència o falles de fase.

Sistema de mesura

El comptador a instal·lar disposarà de la corresponent autorització de model atorgat pel Centro Español de Meteorología, per la Comunitat Autònoma o per l'organisme oficial competent i disposarà de la verificació oficial en origen. A més, estarà homologat per a la seva utilització en l'àmbit d'Endesa per evitar problemes d'explotació.

En referència a la classe de precisió (comptadors i transformadors de mesura) estarà subjecta a la legislació vigent (reials decrets: RD 2018/1997, OM del 12/04/1999, RD 385/2006 i RD 1433/2002)

Normativa a tenir en compte: [Documents adjunts\NORMATIVA APLICABLE.pdf](#)

Tramitacions legals

A l'hora de realitzar una instal·lació com aquesta hi ha una quantitat gran de lleis que s'han de tenir en compte, per tal de garantir la seguretat i el bon funcionament d'aquesta.

S'ha de tenir en compte la Normativa elèctrica, règim especial i fotovoltaica, la qual es pot consultar a l'annex del treball.

A més a més, els industrials prèviament hauran de comprovar que no hi hagin altres subministradors en servei; en cas que existeixen aquests, s'haurà de gestionar la desconnexió abans de l'inici.

Execució de la instal·lació

Per tal de poder muntar la instal·lació es requereixen paletes, muntadors d'estructures dels seguidors solars, instal·ladors especialistes i una persona que no actuarà en la instal·lació i vetllarà per qualsevol incident.

Important recordar aquests consells:

- Utilitzar les proteccions individuals dielèctriques i eines aïllants
- No manipular cap cable
- Protegir i senyalitzar els cables al descobert.

Alhora s'hauran de tenir en compte les Normes bàsiques de seguretat, les quals també es poden consultar a l'annex.

Normativa de seguretat a tenir en compte: [Documents adjuntsWORMES APLICABLE.pdf](#)

Funcionament i verificació

Un cop s'ha muntat tota la instal·lació s'ha de comprovar que aquesta funciona amb total normalitat i que no causarà cap d'any cap a les persones que s'hi troben a prop. Si tot funciona correctament, la instal·lació podrà tirar endavant seguint un programa de manteniment que dependrà segons la potència de la instal·lació.

Conclusions

Gràcies a la gran quantitat de metres quadrats dels que disposa la fàbrica, el projecte energètic és rendible i beneficiós a llarg termini.

Inicialment el cost serà molt elevat ja que les instal·lacions solars no són barates, però amb la venda d'energia que es podrà realitzar se n'obtindran ingressos suficients per amortitzar la inversió inicial en uns 10 anys aproximadament i a partir d'aquí obtenir beneficis nets.

Evidentment, una petita part d'aquesta instal·lació es podria utilitzar per generar l'aigua calenta i usar-la ens els diferents serveis de la fàbrica.

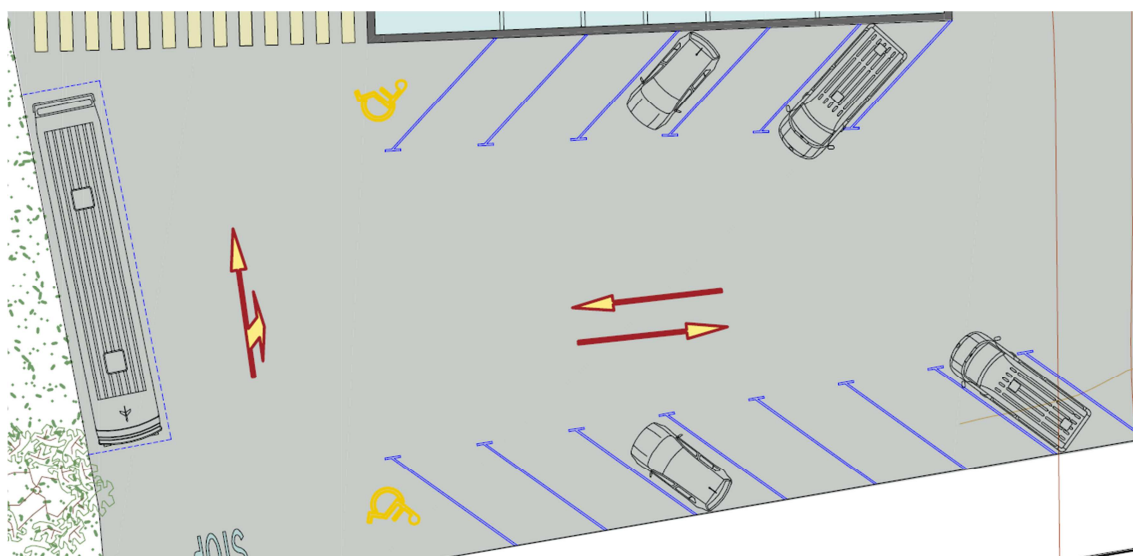
5.3. ACTUACIONS GENERALS

Tots els projectes gaudiran de:

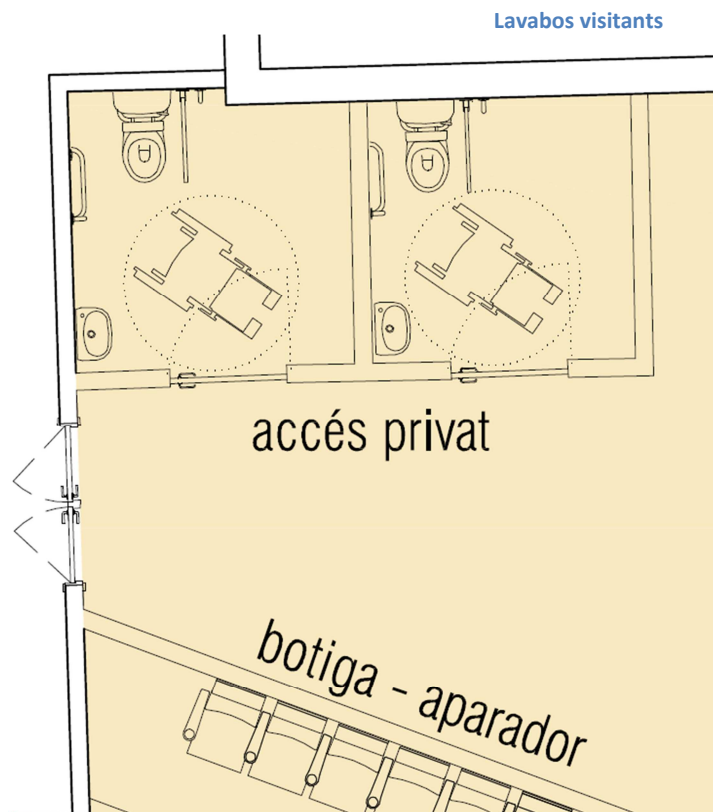
- Control de vigilància: tot el recinte estarà controlat per càmeres de vigilància que estaran connectades amb la zona de control (*plànol n°4*).

Les pantalles de les càmeres es col·locarien a la paret central de l'auditori. També cal un sistema d'alarma per les hores sense personal de presència.

- Aparcaments: cada zona disposarà dels seus propis aparcaments; els industrials podran aparcar als aparcaments situats davant de les naus i la gent que llogui locals o la que visiti el museu aparcarà als del costat de la carretera (*plànol n°3*).

-Lavabos: a la zona comuna hi hauran dos lavabos (homes / dones) a compartir entre la gent que visiti el museu i els usuaris dels locals. Els mitjans empresaris disposaran del seu propi lavabo a l'interior de la seva nau.

Per tirar endavant el conjunt d'actuacions que s'han de realitzar a la fàbrica, primer és necessari que s'urbanitzi el terreny, és a dir, planificar i construir els vials i les zones d'aparcament.

S'ha de crear una via de serveis que passa just pel costat de la carretera. Aquesta ha d'unir la fàbrica Noguera i la colònia amb la ja actual via de serveis que disposa Soler i Palau. També caldrà ubicar un carrer entre la fàbrica i el terreny venut a S&P.

El PA 4.02 remarca que en cas de fer modificacions en la zona de la fàbrica s'ha de poder formar dues parcel·les de 6.000m² cadascuna, aquestes s'ubicarien al terreny de S&P. A més a més, s'ha de construir un mur de protecció al costat del riu per tal d'evitar possibles destrosses en canvis de cabal del riu.

5.4. ELS TREBALLADORS

El nombre de treballadors dependria de la quantitat de gent que circulés a l'interior del museu, però inicialment està pensat perquè hi hagi el mínim nombre de personal, en aquest cas es considera que tres treballadors serien suficients.

El treballador 1 estaria situat a recepció i des d'allà s'encarregaria de:

- Vigilar l'interior del recinte a través de les pantalles situades a la paret del davant.
- Controlar la gent que està mirant els aparadors de la botiga.
- Atendre els llogaters de la zona 6 (per exemple, entregar la contrasenya a un nou llogater o facilitar ajuda quan no funcioni un pany electrònic).

El treballador 2 estaria situat a la venda d'entrades i des d'allà s'encarregaria de:

- Vendre les entrades del museu.
- Atendre als compradors de souvenirs.

El treballador 3 estaria situat al despatx i s'encarregaria de:

- Manufactura dels filats i funcionament de les màquines tèxtils
- Funcionament de les màquines energètiques
- Regulador del sistema informàtic

Altres tasques a tenir en compte són la neteja del recinte (museu i zona comuna). També caldria considerar un suport de personal de cara als caps de setmana i dies festius. Els treballadors gaudirien de vestidor i de lavabo propi.

5.5. BENEFICIS

Gràcies a aquest conjunt d'actuacions la fàbrica tornaria a l'activitat, de forma molt diferent que fa uns anys, però millorant-ne la rendibilitat actual.

El cost inicial d'inversió seria elevat, però s'espera una recuperació a causa de la gran diversificació d'activitats.

S'obtindrien beneficis de:

- Les entrades del museu
- La venda de souvenirs del museu
- La venda d'energia solar i hidroelèctrica
- La venda en petites quantitats de filats
- El lloguer de cada local
- El lloguer de cada nau
- Aprofitament de l'auditori per a conferències i, per tant, el lloguer d'aquest espai.

6. CONCLUSIÓ I OPINIÓ PERSONAL

Després d'haver realitzat aquest treball i d'haver-me endinsat en el món tèxtil he vist quina ha estat la situació del sector durant el pas del temps.

Sens dubte el tèxtil català va revolucionar la indústria Espanyola, convertint-se en una de les principals fonts d'ingressos del país. Tant era el seu poder que va permetre a Catalunya estar pràcticament a l'altura de les grans zones industrials europees.

Les indústries inicialment petites van anar creixent amb l'aparició de l'electricitat però, tot i que aquest fet tingué gran importància, també fou l'inici de la desaparició del sector ja que les empreses més desfavorides no van poder pagar els costos d'una instal·lació elèctrica i es quedaren en el camí.

Segurament amb un bon suport polític, el tèxtil hagués pogut tirar endavant però el govern del moment no ho permetia, desafavoria el sector, ja que aquest estava formant una societat amb idees progressistes que no convenien. A més, els conflictes i guerres van afectar al tèxtil directament a causa de les massives destruccions que van rebre les fàbriques. Un altre problema fou l'anomenada societat de classes que col·locava unes en inferioritat d'altres, els treballadors de les fàbriques en sentir-se menyspreats demanaven, a través de vagues, reformes socials i millores en les seves condicions de treball. Si a tot això li afegim la gran quantitat d'empreses que han decidit emigrar a l'estranger, en països com Xina, perquè el cost del material i de la ma d'obra és inferior, comprovem com el sector del tèxtil actualment a casa nostra es troba en clar perill d'extinció.

Amb la decaiguda del sector i l'expansió de l'electricitat arreu, que permetia fabricar vehicles cada cop més assequibles per la societat, les colònies deixaren de tenir utilitat.

Noguera va viure tots aquests alts i baixos del tèxtil en cadascuna d'aquestes fàbriques i especialment en la de Ripoll, ja que a causa de la seva proximitat al riu va patir algunes inundacions que en provocaren tancaments durant llargues temporades. Tot i així durant molts anys Filatures Noguera fou considerada una de les millors empreses de la comarca per la gran quantitat de pues que tenia, ja que el nombre de pues marcava la qualitat de l'empresa, quantes més pues més prestigi tenia.

Veient el panorama i pensant en el futur, queda clar que el tèxtil ja no és rendible en la nostra terra i per tant cal buscar altres vies de supervivència, com l'electricitat. Gràcies a aquesta Can Noguera pot continuar en activitat, ja que produeix energia elèctrica a partir de dos salts d'aigua.

En els últims anys la preocupació envers al canvi climàtic ha augmentat per moments i ha produït una gran inversió en buscar fonts d'energia alternatives; per això, la decisió d'enfocar part del futur de la fàbrica Noguera cap a l'energia solar, ja que aquesta és una de les més netes i més productives.

En veure la constant desaparició del patrimoni dels pobles i de les seves tradicions culturals, considero important fomentar la conservació dels elements emblemàtics de la meua vila, Ripoll; per això fer un museu que ens permeti conservar la gran importància del tèxtil que va tenir en la nostra comarca és un fet rellevant. A més a més ajudaria a fer conèixer el bressol de Catalunya,

proporcionant un altre atractiu turístic per aquelles persones que visitin la comarca.

Segurament ara no és el millor moment per tirar endavant un projecte tant ambiciós com el que es planteja en aquest treball ja que la crisi afecta a tots els sectors, però si es vol avançar s'han de mirar de cara els problemes econòmics i afrontar-los amb imaginació i constància.

Pel que es refereix a mi, aquest treball de recerca m'ha aportat moltes coses: ha augmentat el meu coneixement envers el tèxtil, les energies i la vida antigament fins arribar a tenir una gran estima cap a la fàbrica de Can Noguera, on el lligam era merament un treball. Tot i que els avanços han estat durs perquè no sempre tot surt com t'esperes, diria que aquest treball m'ha ajudat també a veure que si vols resultats cal que t'impliquis al màxim amb ganes i esforç.

A mesura que m'he anat endinsant i aprofundint en el tema, en fets que m'han omplert de curiositat, m'he anat engrescant en les noves propostes de futur amb il·lusió i que he desenvolupat amb gran optimisme per tirar endavant i treure el màxim de suc a l'única fàbrica de filats que queda en la meva vila, Ripoll, i que forma part de la història del tèxtil català.

7. GLOSSARI

Botons: petit apilotament de fibres produït durant l'operació de cardatge.

Cabdelladora: màquina usada per fer els CABDELLS (bola obtinguda enrotllant un fil sobre ell mateix) emprats en fer teixits de punt manuals i en paqueteria.

Cardes: màquina usada per desagregar i fer paral·leles les fibres i separar-les de les impureses de que van acompanyades.

Contínua de filar: màquina per a filar de funcionament continu.

Contribució industrial: text en què queda constància del nivell econòmic en què es troba una fàbrica i el seu avanç durant els anys. Normalment són territorials, és a dir, que en una mateixa contribució i hi apareixen varies fàbriques.

Doblador: màquina emprada per doblar dos o més fils abans de retòrcer-los per formar-ne un de sol.

Economat: magatzem on determinades persones poden adquirir els articles a preus especialment econòmics.

Manuars: màquina per produir un estiratge en un conjunt de vetes o cintes procedents de la pentinadora (carda)

Màquina aprest: màquina que sotmet els productes tèxtils a processos químics per tal de facilitar-ne la posterior elaboració o per comunicar-los l'aspecte, tacte o altres propietats necessàries per a la venda o l'ús final.

Metxeres: màquina que té com a missió aprimar la veta de manual o cardar tot donant-li una lleugera torsió i obtenir així la METXA.

Metxa: feix de fibres tèxtils orientades paral·lelament a llur eix longitudinal.

Obridora: màquina emprada en la preparació de la filatura per a destriar, netejar i esponjar els flocs de material fibrós.

Pues: marc llargarut del teler amb una munió de planxetes d'acer per entre les quals passen els fils.

Retorts: reunir i tòrcer junts dos filats o més.

8. LLEGENDA

-Les paraules marcades amb aquest subratllat apareixen al glossari: Noguera

-Les frases en cursiva indiquen que, per seguir el treball, cal mirar un arxiu adjunt: *Noguera*

-Les fotos que tenen un contorn difuminat són fotos antigues:

- Les fotos que estan emmarcades són fotos actuals:

9. BIBLIOGRAFIA

CUTRINA I SORINAS, Gonçal (1986) *Les arts tèxtils a Ripoll i a la comarca*. Ripoll: Impremta Maideu, Assaig de història

Gran Enciclopèdia Catalana (1987), vol. VI, VII, XI, XVI, XIX, XXII. Barcelona: Enciclopèdia Catalana

PINDADO, José Ramón “Sector tèxtil: en plena crisi solo el que se adapta sobrevive”, dins *Fashion work*, 2/1/2012, ONLINE.

CHIMEVAPOR: *Las Colonias Viladomíu Vell y Viladomíu Nou (Gironella)* [en línia] <<http://chimevapor.wordpress.com/2009/03/25/las-colonias-viladomiu-vell-y-viladomiu-nou-gironella/>>

ECICLOPÈDIA CATALANA: *indústria tèxtil* [en línia]

<http://www.enciclopedia.cat/fitxa_v2.jsp?NDCHEC=0239872&BATE=ind%25C3%25BAstria%2520t%25C3%25A8xtil>

SAPIENS: La indústria tèxtil catalana en el segle XIX [en línia]

<<http://blogs.sapiens.cat/socialsenxarxa/2011/01/04/la-industria-textil-catalana-en-el-segle-xix/>>

BIBLIOCAD: *Recursos CAD para arquitectura, diseño y construcción* [en línia] <<http://www.bibliocad.com/>>

Amb la col·laboració i l'agraïment de:

Lluís Noguera - Empresari i actual propietari de la fàbrica Noguera.

Joan Diaz - Director i únic treballador actual de la fàbrica Noguera.

Jordi Fuster – Antic resident de la colònia i antic encarregat de la fàbrica.

Pere Fuster (fill de Jordi Fuster) – Antic resident de la colònia.

M Carme Pous – Antiga resident de la colònia Noguera i filla d'un antic director de la fàbrica.

Agustí Riera Fuster – Delineant, dibuixant i ninotaire.

Joan Pericàs Rius – Enginyer Industrial.

10. ANNEX

10.1. ENTREVISTES

Entrevista al Senyor Noguera: [Documents adjunts\Entrevista al Sr. Noguera.pdf](#)

Entrevista a Jordi Fuster: [Documents adjunts\Entrevista Jordi Fuster.pdf](#)

Entrevista a Pere Fuster: [Documents adjunts\Entrevista a Pere Fuster.pdf](#)

Aquests són els models de les entrevistes realitzades, el material obtingut s'ha utilitzar per a elaborar els redactats històrics.

10.2. ENQUESTA

Recompte de les enquestes, tots els resultats: [Documents adjunts\RECOMPTE DE LES ENQUESTES.pdf](#)

10.3. PLÀNOLS PROPORCIONATS PER L'AJUNTAMENT DE RIPOLL

Situació de la fàbrica Noguera actualment: [Documents adjunts\PU-19-EA-NOGUERA.pdf](#)

Fotoplà de la situació actual de la fàbrica Noguera: [Documents adjunts\PU-19-FP-NOGUERA.pdf](#)

Pla d'ordenació urbanística 1984 : [Documents adjunts\PU-19-PL-NOGUERA.pdf](#)